

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ Й НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет імені
Олександра Довженка

Кафедра теорії і методики дошкільної освіти
МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Виконала: Петракова Єлизавета Анатоліївна

магістрантка спеціальності
012 Дошкільна освіта
ОПП Дошкільна освіта

Допущено до захисту
« » листопада 2023 р.

Науковий керівник:
к.п.н., старший викладач
Лисиця Віталіна Вячеславівна

Завідувачка кафедри
_____ **А. П. Дмитренко**
(підпис) (прізвище, ініціали)

Дата захисту: «...» грудня 2023 р.

Оцінка _____

Підписи членів ЕК:

_____
_____
_____

Глухів – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ..	7
1.1. Психолого-педагогічні основи навчання іноземної мови дітей дошкільного віку.....	7
1.2. Вплив раннього вивчення іноземної мови на розвиток особистості дитини дошкільного віку	20
1.3. Дистанційні технології навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку.....	41
Висновки до розділу 1.....	59
РОЗДІЛ II. ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	61
2.1. Діагностичний інструментарій для виявлення рівня знань з англійської мови в дітей старшого дошкільного віку.	61
2.2. Особливості організації дистанційного навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку.....	63
Висновки до розділу 2.....	81
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

На сучасному етапі відбуваються фундаментальні зміни у способах поширення та використання інформації. Така ситуація впливає на розвиток освітніх технологій і сприяє активному впровадженню дистанційної освіти. Дистанційна освіта активно просувається як один з напрямів реформування української системи освіти і набуває все більшої популярності.

На поширення дистанційної освіти в усіх ланках та її популяризацію вплинула пандемія COVID-19, а потім повномасштабна війна в країні. Ці фактори унеможливили очне навчання в Україні. А в містах та селищах, що знаходяться в зоні бойових дій дистанційне навчання стало єдиною формою освіти. Слід зауважити, що дистанційне навчання не є заміною очного навчання. Звичайно, діти чи учні повинні відвідувати школу/ЗДО, щоб повноцінно вчитися, розвиватися, спілкуватися, соціалізуватися і т.д.

При дистанційному навчанні всі учасники освітнього процесу перебувають у постійному контакті і зворотний зв'язок має бути отриманий від усіх учасників освітнього процесу.

Термін «дистанційна освіта» вперше з'явився у першому випуску журналу Британського Відкритого університету «Teaching at a Distance», міжнародному журналі «About Distance Education», в назві австралійського журналу «Distance Education», канадського журналу «Journal of Distance Education» та американського журналу «American Journal of Distance Education». Формальне визнання терміну дистанційна освіта відбулось у 1982 р., коли термін «кореспондентське» було замінено на «дистанційне» в назві Міжнародної конференції з дистанційної освіти у Ванкувері, Канада, та згодом Міжнародна Рада з кореспондентської освіти змінила свою назву на Міжнародну Раду з дистанційної освіти [17].

За твердженням Д. Шелла «дистанційна освіта вміщує в собі цікавий парадокс: вона впевнено затвердила своє існування, але не в змозі визначити,

що вона таке» [39]. Проте відсутність консенсусу щодо її визначення не заважає дистанційній освіті «чудово функціонувати без будь-якої теорії».

Дослідження дистанційної освіти знайшло своє відображення в роботах багатьох науковців. Вченими звертається увага на різноманітність принципів організації, побудови та реалізації дистанційної освіти – В. Биков, Д. Богоявленська, А. Іванников та ін.); В. Биков, Д. Богоявленська, А. Іванников та ін. – досліджували проблеми дистанційної освіти в Туреччині; окремі аспекти змісту та організації дистанційної освіти досліджували М. Беседіна, К. Власенко, В. Гура; основні вимоги до дистанційної освіти з'ясовано у працях М. Карпенка, Є. Рибалка, А. Хуторського та інших.

У галузі психології використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі продемонстрував М. Карпенко; використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі досліджували такі вчені, як М. Смульсон, В. Моряко, Н. Чепелева, Л. Карамушка та інші.

Особливості побудови освітніх процесів з використанням технологій дистанційного навчання та психолого-педагогічні особливості проектування віртуального освітнього середовища були предметом наукових розвідок Є. Підчасового.

Соціально-психологічні аспекти дистанційної освіти – А. Мінаков; організаційна структура та психолого-педагогічні основи – О. Малінко; психолого-педагогічні проблеми дистанційного навчання – С. Сисоєва та ін.

Проблемам з питань розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців, таких як Р. Деллінг, Д. Кіган, А. Кларк, Дж. Коумі, М. Мур, Г. Рамбле, М. Сімонсон, М. Томпсон тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми дистанційного навчання, свідчить, що сучасні науковці висвітлюють різнопланові напрями її формування, приділяють значну увагу проблемі упровадження дистанційних технологій в освітній процес.

Зважаючи на тему нашого наукового дослідження зазначимо, що сучасна система іншомовної освіти передбачає навчання іноземних мов з

раннього віку і підвищення ефективності навчання іноземних мов, починаючи з дошкільного дитинства є одним з найактуальніших завдань сучасної системи освіти.

Про те, що самий дошкільний вік є сприятливим для початку вивчення іноземної мови наголошують більшість як зарубіжних так і вітчизняних науковців (А. Гергель, О. Негневицька, Т. Полонська, Е. Пулгрем, В. Пенфілд, З. Футерман, Т. Шкваріна, К. Agoston, Th. Andersson та ін.), а отже, важливим питанням є пошук ефективних підходів, методів, форм і засобів підготовки дітей дошкільного віку до якісного іншомовного спілкування в сучасних умовах, а саме в процесі дистанційної освіти.

Актуальність проблеми зумовила вибір нами теми наукового дослідження **«Використання дистанційних технологій у навчанні англійської мови дітей старшого дошкільного віку»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати педагогічні умови ефективного використання дистанційних технологій у навчанні англійської мови дітей старшого дошкільного віку

Об’єкт дослідження – процес навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку

Предмет дослідження – педагогічні умови використання дистанційних технологій як засобу навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку

Відповідно до мети визначено такі завдання:

- 1) Здійснити аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми навчання іноземної мови дітей дошкільного віку;
- 2) Схарактеризувати дистанційні технології як засіб навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку
- 3) Розробити діагностичний інструментарій для визначення первинного рівня знань з англійської мови в дітей старшого дошкільного віку

4) Запропонувати систему роботи з навчання дітей старшого дошкільного віку англійської мови засобом дистанційних технологій, відповідно до виокремлених умов.

Педагогічні умови:

- урахування вікових особливостей дітей дошкільного віку;
- створення спеціального організованого освітнього середовища;
- забезпечення зворотнього зв'язку в системі: «педагог-вихованці-батьки»;
- компетентність вихователів / керівників гуртків іноземної мови в ЗДО щодо ІКТ

Для реалізації поставленої мети та вирішення визначених у роботі завдань використано комплекс взаємопов'язаних методів дослідження: *теоретичних*: аналіз, синтез, систематизація, узагальнення і порівняння проаналізованих теоретичних джерел із проблеми дослідження; моделювання з метою дослідження особливостей організації дистанційного навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку.

Наукова новизна дослідження полягає в дослідженні проблеми дистанційного навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку.

Апробація. Єлизавета Петракова Використання дистанційних технологій в навчанні англійської мови дітей старшого дошкільного віку *матеріали Всеукраїнської онлайн-конференції з міжнародною участю «Стратегії та практика організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації»*, 30 травня 2023 року, м. Чернігів, С. 12

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Психолого-педагогічні основи навчання іноземної мови дітей дошкільного віку

Реформування сучасної дошкільної освіти орієнтується великою мірою на особистісно-орієнтований і компетентнісний підходи, які передбачають акцент на оволодінні дітьми дошкільного віку мовленнєвими навичками, необхідними для життя у соціумі і навчання в школі.

Це підтверджено Конституцією України, Законом України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», програмами розвитку дітей, концептуальними положеннями мовної освіти. Із урахуванням цього актуалізуються нові проблеми формування комунікативної компетентності дітей дошкільного віку, зокрема і у процесі опанування ними іноземною мовою, що передбачено Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні [2].

Специфіку навчання іноземної мови в дошкільному віці зумовлено тим, що діти використовують її як засіб спілкування, запам'ятовуючи фрази і речення, а не окремі компоненти мови. Методично правильно організований процес сприяє успішнішому засвоєнню дошкільниками навчальної інформації, а також створює базу для подальшого опанування нерідної мови [37].

Проблему формування іншомовної компетентності дітей дошкільного віку досліджували такі вчені, як: Т. Полонська, З. Футерман, О. Чернякова, Т. Шкваріна (стратегія навчання із опорою на імітаційні здібності дитини, що реалізуються в роботі з базовими зразками висловлювань); Н. Імедадзе, С. Brumfit, А. Feunteun, J. Moon, R. Tongue, D. Vale (стратегія засвоєння мови у конкретно-практичній, зокрема пізнавальній діяльності дитини); І. Вронська (у процесі малювання); О. Бахталіна (у процесі засвоєння основ арифметики); О. Негневицька, О. Шахнарович, Т. Шкваріна (із використанням системи навчально-комунікативних ігор); О. Рейпольська (у різних за віковим складом

групах); Н. Горлова (стратегія опори на встановлення емоційно-особистісного контакту між дорослим і дитиною при навчанні іноземної мови); О. Першукова (стратегія інтегрування навчання мов у краєзнавчу підготовку дитини).

Так, Д. Ельконін та М. Лісіна у своїх наукових працях розкривають особливості процесу формування навичок іншомовного спілкування, як різновиду мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

Слід зазначити, що питання, пов'язані з раннім навчанням іноземних мов, є на сьогодні предметом широкої дискусії серед науковців, психологів, методистів, педагогів навчання іноземних мов, адже раннє дитинство визначено вченими як найбільш чутливий період для оволодіння іноземними мовами. Доведено, що для цієї вікової категорії характерне інтенсивне формування пізнавальних процесів у дитини, швидке й легке запам'ятовування мовної інформації, високі імітативні здібності. Але також існує думка й про те, що вивчення іноземної мови в ранньому віці призводить до плутанини в рідній мові дитини.

Так, ряд учених: І. Веронська, Н. Імедадзе, Л. Калініна, Н. Ронже, О. Митецька, О. Протасова наполягають на ефективності навчання дітей іноземних мов з моменту народження до 3-х років у колі сім'ї, за відомим класичним принципом «одна особа – одна мова».

На думку М. Монтесорі, чутливий період для вивчення іноземних мов дітьми дошкільного віку – від 2-х до 7-ми років.

Солідаризуємося з Н. Басовою, А. Гергель, О. Негневицькою, Г. Роговою, Т. Полонською, Е. Пулгремом, В. Пенфілдом, З. Футерманом, Т. Шкваріною, що найбільш сприятливим періодом для початку навчання іноземних мов є вік дітей від 4 до 6 років.

Проблему періодизації чутливості до засвоєння іноземних мов дітей дошкільного віку досліджували Н. Імедадзе та Р. Пенфілд.

Проте, що в закладі дошкільної освіти існує можливість створення комунікативних ситуацій, максимально сприятливих для засвоєння дитиною іноземної мови стверджують О. Бахталіна, І. Вронська, Н. Імедадзе,

О. Негневицька, О. Рейпольська, О. Шахнарович, Т. Шкваріна, С. Grumfit.

Суголосні міркування знаходимо і у Р. Мартинової, С. Ніколаєвої, Є. Негневицької, Ю. Пасова, які зазначають, що навчання дітей дошкільного віку іншомовному спілкуванню в закладах дошкільної освіти має бути спрямоване не на засвоєння якомога більшої кількості лексичних одиниць, а на виховання зацікавленості до іноземної мови та розвиток комунікативних навичок дитини.

Отже, стислий аналіз наукових джерел свідчить про цікавість науковців до означеної проблеми та актуальність проблеми формування іншомовної компетентності старших дошкільників.

Формування комунікативних умінь і навичок це одна із основних проблем сучасної дошкільної лінгводидактики. Її досліджували визначні педагоги й лінгвісти ХІХ–ХХІ століть, такі як М. Бунаков, Ф. Буслаєв, В. Водовозов, Я. Грот, Н. Марецька, О. Потєбня, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші, які вбачали мету навчання мові у формуванні комунікативних умінь, а також такі зарубіжні і вітчизняні науковці як К. Менг, К. Крафт, А. Богуш, О. Соботович, Т. Піроженко та інші.

Термін «комунікативна компетенція», «комунікативна компетентність» широко вживається в методиці як показник рівня володіння мовою. Даний термін було введено в науковий обіг американським лінгвістом Н. Хомським.

Американський вчений Д. Хаймс, ґрунтуючись на понятті «мовна компетенція» Н. Хомського, в 70-х рр. ХХ ст. вводить термін «комунікативна компетенція». На думку Д. Хаймса, знання мови передбачає чітке уявлення про те, в яких мовних ситуаціях можуть вживатися ті чи інші лексичні одиниці і граматичні конструкції. Даний дослідник не розглядав структуру цього поняття, зазначаючи цілісність мовної компетенції.

Натомість канадські дослідники М. Кеналь і М. Свейн, заклавши в 80-х рр. базу для подальших досліджень формування та оцінки іншомовної комунікативної компетенції, розглядали дане поняття як систему знань і навичок, необхідних для здійснення комунікації (наприклад, знання лексики і

навиків використання соціокультурних правил і установок). Сьогодні не існує єдиного визначення терміну «комунікативна компетенція», автори інтерпретують його по-різному. Але, спочатку термін позначав здатність, необхідну для виконання певної, переважно мовної діяльності рідною мовою.

У свою чергу, Н. Микитенко під іншомовною комунікативною компетенцією розуміє «здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми» і до складу іншомовної комунікативної компетенції включають «ефективні індивідуальні способи взаємодії з людьми, культуру спілкування і поведінки» (Микитенко, 2011) [22].

Найбільш докладний опис комунікативної компетенції належить Л. Бахману. Він використовує термін «комунікативне мовне вміння» (communicative language activity), яке утворюють такі ключові компетенції: мовна / лінгвістична (можливість здійснення висловлювань іноземною мовою тільки на основі засвоєних знань, розуміння мови як системи); дискурсна (зв'язаність, логічність, організація мовлення – coherence, cohesion, pattern); прагматична (вміння передати комунікативний зміст відповідно до соціального контексту); розмовна (вміння говорити складно, без напруги, в природному темпі, без затяжних пауз для пошуку мовних форм); соціально-лінгвістична (вміння вибирати мовні форми); стратегічна (вміння використовувати комунікативні стратегії для компенсації відсутніх знань в умовах реального мовного спілкування); мовно-мисленнєва (готовність до створення комунікативного змісту в результаті мовно-мисленнєвої діяльності: взаємодія проблеми, знання і дослідження) [1].

Модель комунікативної компетенції, запропонована С. Савиньон, представлена у вигляді «перевернутої піраміди». Ця модель показує, як через практику і досвід у все більш збільшуваного кола комунікативних контекстів і подій (основа піраміди) особа вивчає мову, поступово розширює свою комунікативну компетенцію, яка включає в себе граматичну, дискурсивну, стратегічну і соціокультурну компетенції (межі представленої піраміди) [33]

В. Сафонова виділяє наступні компоненти комунікативної компетенції:

мовний (граматичний, лінгвістичний); словесний (прагматичний, стратегічний, дискурсивний); соціокультурний (соціолінгвістичний). М. Каналі і М. Свейн виділяють чотири компоненти комунікативної компетенції: граматична компетенція, соціолінгвістична компетенція, дискурсивна компетенція, стратегічна компетенція. Ян Ван Ек виділяє такі компоненти як: лінгвістичний, соціокультурний, соціолінгвістичний, стратегічний, дискурсивний, соціальний

Таким чином, проаналізувавши вітчизняну і зарубіжну літературу, можна зробити висновок про те, що комунікативна компетенція є складним явищем в методиці навчання іноземних мов і вимагає нових підходів до вирішення проблеми її сутності та варіативного компонентного складу.

Компетентність дітей дошкільного віку (із опорою на програму розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі») нами розглядається як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, які можуть цілісно реалізовуватися на практиці; компетенція – суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини; комунікативна компетентність – здатність особистості застосувати у конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з людьми, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями [34]; комплексне застосування мовних і немовних соціально-побутових ситуацій, уміння орієнтуватися у спілкуванні, ініціативність спілкування тощо.

Іншомовна комунікативна компетентність – сукупність мовних, мовленнєвих, країнознавчих та лінгвокраїнознавчих знань і умінь, що забезпечують ефективність процесу спілкування іноземною мовою.

Складовими іншомовної комунікативної компетентності є мовна, мовленнєва, соціокультурна. Складниками мовної компетентності є фонетична, лексична, граматична. Оволодіння мовленнєвою компетентністю передбачає аудіювання, говоріння, читання, письмо (в умовах ЗДО – аудіювання, говоріння). Соціокультурна компетентність передбачає країнознавчий і лінгвокраїнознавчий аспекти.

Таким чином, іншомовна комунікативна компетентність – це складне

багатокомпонентне явище, яке потребує постійної роботи і удосконалення як з боку педагога, так і дитини.

Розвиток комунікативної компетентності дітей дошкільного віку у процесі підготовки до навчання в школі пов'язаний із набуттям ними вмінь установлювати контакт із партнером у спілкуванні, дотримуючись правил етикету. Дошкільники спостерігають і наслідують приклади спілкування дорослих, однолітків між собою. Проте педагог не завжди готовий до створення іншомовного мовленнєвого розвивального середовища, а діяльність дошкільника зазвичай зводиться до виконання ним низки навчальних завдань. Тому з метою формування комунікативних умінь дітей дошкільного віку важливо створити сприятливий клімат на заняттях із використанням різних видів ігор, в тому числі і дидактичних, малих фольклорних жанрів, які допомагатимуть вчитися у невимушеній атмосфері творчої співпраці, позитивних емоцій, самовираження, вільного висловлювання думок [35].

Практичною метою навчання дошкільнят іноземної мови є формування в них елементарної комунікативної компетентності в межах передбаченого Програмою мовного мінімуму.

У процесі дошкільного навчання дитина здобуває лише початкові мовленнєві вміння, що базуються на елементарних знаннях з іноземної мови: рецептивних слухових, лексичних, граматичних і продуктивних вимовних, лексичних і граматичних навичках. Таким чином, практична ціль навчання іноземної мови передбачає оволодіння такими вміннями як аудіювання та говоріння, достатніми для того, щоб вступити в діалог зі співрозмовником, долучитися до розмови, отримати і передати елементарну інформацію, пов'язану зі змістом дитячого спілкування, припинити розмову та ін., а не просто сказати якусь фразу іноземною мовою.

Саме лише повідомлення і засвоєння дітьми мовних (фонетичних, лексичних, граматичних) знань ще не забезпечує сформованості вмінь спілкуватися засобами іноземної мови. Щоб це стало можливим, необхідно, передусім, сформувати в них іншомовні навички.

Навички – це дії, складові частини яких у процесі формування стають автоматичними. Це психічні новоутворення, що характеризуються автоматизованістю, стійкістю, гнучкістю, не спричиняють напруження і швидкої стомлюваності. За наявності мовленнєвих навичок комунікативна діяльність відбувається швидше і продуктивніше. Навички формуються на основі застосування знань про відповідний спосіб дії шляхом цілеспрямованих систематичних вправлянь. Це необхідні компоненти вміння.

Автоматизованість – одна з найголовніших якостей будь-якої навички. Вона передбачає швидке виконання операцій, цілісність, плавність, послаблення напруження.

Зв'язок між знаннями і навичками можна представити у таких залежностях:

фонетичні знання – рецептивні слухові і продуктивні вимовні навички;
лексичні знання – рецептивні лексичні і продуктивні лексичні навички;
граматичні знання – рецептивні граматичні і продуктивні граматичні навички.

У процесі формування іншомовної компетентності перетворення знань на певну навичку – процес складний і довготривалий. Недостатньо повідомити дітям, що «a frog» – це жабка, а «a fox» – лисиця і домогтися механічного запам'ятовування. Необхідно виконати велику кількість ігрових вправ, щоб: по-перше, чуючи кожне з цих слів, діти безпомилково впізнавали їх серед потоку решти іншомовних слів (сформованість фонетичної та лексичної рецептивних навичок), по-друге, могли самостійно вживати ці слова в комунікативній діяльності, не вдаючись до перекладу з рідної мови на іноземну чи навпаки (сформованість фонетичної та лексичної продуктивних навичок).

Ще складнішим є процес формування граматичних навичок. Спочатку дитина має навчитися сприймати звуковий образ граматичної структури у потоці іншомовного мовлення (рецептивна граматична навичка). Наприклад, «What can you do?» («Що ти вмієш робити?»). Після цього у процесі гри дитина має пригадати і відібрати необхідну для гри структуру і вимовити її

(продуктивна граматична навичка). Після рецептивних проміжним етапом формування продуктивних (самостійних, без підказки) навичок є вироблення репродуктивних навичок, коди дитина безпомилково повторює за педагогом мовний матеріал.

Після того, як у дитини сформуються знання та навички, на їхній основі будуть формуватися вміння. Вміння – це здатність самостійно виконувати певні дії, яка базується на доцільному використанні набутих знань і навичок. Методика навчання іноземної мови передбачає формування вмінь з аудіювання (рецептивне), говоріння (продуктивне), читання (рецептивне), письма (продуктивне).

У процесі дошкільного навчання можна формувати лише перші дві групи вмінь. Кожне вміння спирається на свою групу навичок. Навчаючи дошкільнят іноземної мови, потрібно дбати про поетапне формування навичок, а в подальшому – відповідних умінь. Цьому сприяє поетапно-концентроване вивчення матеріалу. На занятті, присвяченому введенню нового матеріалу, формуються рецептивні мовленнєві навички, на наступному – продуктивні, на третьому та четвертому заняттях формуються відповідні мовленнєві вміння.

Звичайно, такий поділ мети занять умовний. Не можна сподіватися, що формування навичок і вмінь в усіх дітей відбуватиметься одночасно. Педагог, окрім колективних форм навчання, має використовувати різні види індивідуальної роботи з дітьми, які з тих чи інших причин не засвоюють програмний матеріал.

У дошкільному навчанні іноземної мови всі мовні (фонетичні, лексичні, граматичні) навички та мовленнєві (в аудіюванні й говорінні) вміння формуються паралельно, невіддільно одна від одної.

Успішному формуванню іншомовної компетентності в дошкільному віці сприяє ряд психологічних факторів успішного оволодіння іноземною мовою на початковому ступені її вивчення.

Зупинимося детальніше.

Щоб успішно оволодіти говорінням іноземною мовою, дуже важливо

розуміти його психологічний механізм. З точки зору деяких дослідників є три основні етапи становлення мовлення:

1) мотиваційний, який пов'язаний із виникненням та усвідомленням необхідності певного висловлення. На цьому етапі створюється план рішення про те, як і що сказати;

2) етап програмування загального змісту та синтаксичної структури висловлення [14];

3) етап реалізації. Відбувається пошук необхідних слів [31]

Особливості оволодіння дошкільниками іноземними мовами пов'язані з безпосередністю дитячого сприймання, відкритістю до спілкування. Дитина дошкільного віку особливо сприятлива до фонетики й інтонації мовлення. Вік від народження до шести років життя є сенситивним періодом для мовленнєвого розвитку зростаючої особистості. Вивчення іноземних мов не лише розвиває індивідуальні мовленнєві здібності дитини, а й створює передумови для оволодіння нею в подальшому іншими мовами.

Роль педагога в мотивації вивчення іноземної мови дитиною має велике значення. Всі діти зацікавлені у вивченні іноземної мови, але як тільки деякі з них зіштовхуються з труднощами й будуть не в змозі наздогнати решту дітей, вони поступово втрачають свою цікавість до предмета. Для того, щоб запобігти неуспішності, кожна нова структура, слово та словосполучення повинна бути ефективно й достатньо опрацьована через різноманітність зосередженої й менш контролюючої діяльності. Навчальна зосередженість припускає обговорення ситуацій чи проблем, які стосуються життя дитини, цінностей, інтересів. Кожен успіх дитини повинен бути відміченим, а успіхи повинні бути прокоментовані. Якщо дитина робить зусилля, навіть якщо і не досягає успіху, вона повинна бути схвалена та підтримана. Навіть найменший успіх повинен бути помічений.

Для успішного сприйняття дітьми дошкільного віку звуків, слів і фраз іноземної мови (аудіювання) потрібно підготувати органи слуху до сприйняття звуків, тренувати артикуляційний апарат, підготувати його до функціонування з різним темпом продукування висловлювання [32]. Тому, при вивченні дітьми

кожного нового звуку, слова чи словосполучення іноземної мови необхідне багаторазове прослуховування. Деякі дослідники рекомендують систематично тренувати дітей у швидкому промовлянні звуків за допомогою скоромовок, віршів (А. Богущ, М. Вашуленко, А. Гончаренко, С. Ніколаєва та ін.). Необхідно підвищувати темп внутрішнього мовлення, що в свою чергу сприяє швидшому сприйняттю. Для тренування артикуляційного апарату рекомендується багаторазове повторення фраз у різних темпах.

Мета занять з англійської мови в закладі дошкільної освіти – розвиток у дитини елементарних навичок усного мовлення (комунікативності), розуміння змісту англомовної лексики, опанування простих англомовних лексико-граматичних навичок, розвиток у дитини пізнавального інтересу, розуміння вихованцем логічної послідовності у складанні діалогічного та монологічного висловлювань англійською мовою [5].

У вивченні іноземної мови дошкільниками виникає низка специфічних труднощів. Так, у дошкільному віці виникають труднощі засвоєння другої мови, оскільки у дошкільнят ще відсутні дійсні та актуальні мотиви оволодіння другою мовою. Формування таких мотивів утруднюється у зв'язку з тим, що природне мовне середовище з достатньою силою стимулює процеси оволодіння рідною мовою. Оволодіння іноземною мовою залишається недостатньо вмотивованим видом пізнавальної діяльності. Цілі, які ставлять перед дитиною дорослі, для неї занадто абстрактні, тому весь навчальний процес вимушено будується як задоволення пізнавальних, ігрових, особистісних, психофізіологічних потреб і можливостей дитини [36].

Якість знань може свідчити про ефективність процесу навчання тільки в єдності з досягнутим рівнем інтелектуального розвитку дитини. У процесі набуття мовних знань дошкільник повинен досягати якісного нового рівня інтелектуального розвитку. Оволодіння мовними засобами іноземної мови лише в тому випадку може сприяти інтелектуальному розвитку дітей, якщо цей процес нерозривно пов'язаний з розвитком розумових функцій. Методичний пошук повинен бути спрямований на те, щоб знайти способи стимулювання

мовної думки та активності й активізації комунікативно-пізнавальної діяльності дошкільників, що сприяє їх інтелектуальному розвитку.

Проблема раннього навчання іноземної мови полягає в необхідності вишукати резерви в організації навчання, щоб не упустити і скористатися перевагами активного періоду засвоєння іноземної мови в дошкільному віці, оскільки саме в цей період розвитку дитини, вона запам'ятовує та відтворює почуте швидше та легше. Експериментальні дослідження показують, що після 9 років у дитини певною мірою втрачається гнучкість мовного механізму. Оптимальним віком для початку навчання іноземної мови є вік 5 років.

Є. Протасова зазначає, що до 5 років система рідної мови вже досить добре освоєна, і до нової мови дитина відноситься вже свідомо. Даний вік є найбільш сприятливим для оволодіння іноземною мовою в силу ряду психологічних особливостей, характерних для дитини-дошкільника (інтенсивне формування пізнавальних здібностей, швидке і легке запам'ятовування мовної інформації – імпринтинг, особлива чуйність до явищ мови, здатність до імітації).

Психологи Л. Виготський, О. Леонтьєв, Д. Ельконін, В. Мухіна, вважають, що при організації навчання слід спиратися на особливості, якості і властивості, які вже є дозрілими рисами особистості дитини. Лише при чіткому визначенні психологічних можливостей дитини і труднощів, які вона може зустріти в процесі навчання, можна створити методику, яка несе в собі розвивальний та освітній потенціал [28].

Розглянемо психологічні особливості дошкільного віку, на які має спиратися педагог, щоб зробити вивчення іноземної мови більш ефективним. Існують такі передумови до успішного оволодіння іноземною мовою в дошкільному віці:

- 1) здатність цільового запам'ятовування необхідної інформації;
- 2) початок формування процесу логічного мислення;
- 3) поява здатності оцінювати свої вчинки і вчинки своїх товаришів, усвідомлення того, що погано і що добре;

4) закладання фундаменту уявлень і понять дітей, який забезпечує успішний розумовий розвиток;

5) більш високий темп розумового розвитку дітей дошкільного віку в порівнянні з більш пізніми віковими періодами (А. Запорожець, В. Мухіна)

6) формування здатності до початкових форм абстракції, узагальнення, умовиводи;

7) розвиток образного мислення і початок поступового переходу до понятійного мислення;

8) розширення і поглиблення змістовної, розумової діяльності дітей;

9) інтенсивне формування пізнавальних потреб, потреб у нових знаннях і способах розумової діяльності;

10) здатність зберігати стійку увагу при виконанні завдань. Стійкість уваги набуває особливої чутливості до емоційно значущих подразників (Л. Набатнікова);

11) володіння здатністю до імпринтингу, що дозволяє дошкільникам порівняно легко засвоювати іноземну мову;

12) переважання уяви [3]

Працюючи з дітьми дошкільного віку, перш за все необхідно особливу увагу приділяти правильному промовлянню англійських звуків. Але є певна кількість дітей, яка потребує допомоги логопеда (мають дефекти у вимові звуків рідної мови), тому пояснення і демонстрація педагога правильної артикуляції англійських звуків (що доповнюється імітацією) дуже важливо для опанування дитиною іноземною мовою. Попереднє опрацювання окремих звуків є важливим підготовчим етапом для ознайомлення дітей з новим навчальним матеріалом. Діти дошкільного віку мають звичку «ковтати» слова у рідній мові, не розподіляють речення (говорять без зупинки, без логічного наголосу). До значних труднощів опанування дитиною іноземною мовою належать: сталий порядок слів, наявність службових слів (артикуль, частки, прийменники, сполучники), допоміжні дієслова, нові звуки, яких в українській мові немає.

При навчанні дітей дошкільного віку особливу увагу слід приділяти правильній вимові. Однак, оскільки існує певна кількість дітей (які не можуть вимовляти рідну мову), які потребують допомоги логопеда, пояснення та демонстрація педагогом правильної вимови англійських звуків (з опорою на імітацію) має вирішальне значення для засвоєння дитиною іноземної мови.

Попереднє вивчення окремих звуків є важливим підготовчим етапом для ознайомлення дітей з новим навчальним матеріалом. Діти дошкільного віку мають звичку «ковтати» слова рідною мовою і не розривати речення (говорити без логічних наголосів і без зупинок). Важливими проблемами для дітей при вивченні іноземної мови є фіксований порядок слів, наявність службових слів (артиклів, часток, прийменників, сполучників), допоміжних дієслів, а також нових звуків, яких немає в українській мові.

Не можна оминути і здатність дитини до вивчення іноземної мови (у кожної дитини різні здібності) це вимагає «особистісно-орієнтованого підходу у навчанні іноземної мови дітей в дошкільному освітньому закладі» [5].

Навчання дітей дошкільного віку іноземної мови відбувається успішно, якщо звертається увага на такі важливі моменти, як:

1. Дітей дошкільного віку не слід навчати одночасно читання та письма, а доцільно вести заняття в усній формі.

2. Викладачі мають вимовляти слова, поєднання слів, пропозиції, а діти повторювати їх усно.

3. Навчання йде в послідовності. Від усного перекладу окремих речень з рідної мови англійською мовою, а потім до їх самостійного викладу якихось нескладних думок іноземною мовою.

4. Необхідна регулярність у проведенні занять. Необхідно займатися з дітьми щодня, але не втомлювати їх, особливо на першому етапі навчання. Набагато більше користі принесуть щоденні заняття по 30 хвилин, ніж два-три рази на тиждень по 1 годині.

1.2. Вплив раннього вивчення іноземної мови на розвиток особистості дитини дошкільного віку

У закладах дошкільної освіти навчання дітей іноземної мови відбувається в умовах штучного білінгвізму. Тому вважаємо за доцільне детальніше розглянути плюси та мінуси штучної двомовності, а також вплив раннього навчання іноземної мови на загальний розвиток дитини дошкільного віку.

Сучасне розуміння більшості проблем дитячого білінгвізму вказує на те, що їх розв'язання має виконуватися на стику наук і не може бути за своїм характером виключно психологічним, психолінгвістичним або педагогічним.

Найбільш суперечливими питаннями є ті, що досліджують час початку і спосіб навчання другої мови, основний метод навчання і методи дослідження білінгвізму, характер впливу білінгвізму на психосоціальний і лінгвістичний розвиток дитини, рівень компетенції дитини на кожній з мов, взаємний вплив мов на різних стадіях формування двомовності, послідовність оволодіння мовами, психолінгвістичні механізми формування білінгвізму.

У питанні особливостей розвитку дитини-білінгва, впливу другої мови на його загальний та мовленнєвий розвиток погляди науковців розділились у двох протилежних напрямках. Перша позиція, до якої сьогодні схиляється більшість дослідників, обстоює позитивний вплив білінгвізму (В. Альперіна, А. Богуш, У. Вайнрайх, А. Валлон, Л. Виготський, Н. Імедадзе, В. Ламбер, О. Леонт'єв, В. Леопольд, Л. Надудварі, О. Негневицька, К. Протасова, Е. Райт, Ж. Ронжа, У. Стерн, А. Табуре-Келлер, Е. Хауген, А. де Хувер, Г. Чиршева, О. Шахнарович, Т. Шкваріна, А. Яцикявічус та ін.).

Так, У. Стерн доводить, що відмінності в мовах, що вивчаються, не лише викликають асоціативні явища інтерференції (інтерференція (від лат. *inter* – між, взаємно та *ferens, ferentis* – який несе, переносить) – взаємодія мовних систем в умовах білінгвізму, яка виникає або у процесі мовних контактів, або у процесі індивідуального засвоєння нерідної мови. Відповідно, розрізняють колективну та індивідуальну інтерференцію), але водночас є могутнім

стимулом окремих актів мислення, викликають порівняння і диференціацію, усвідомлення обсягу та обмеженості понять, розуміння відтінків значення слів у двох мовах.

Подібні міркування висловлював і Л. Виготський, який писав, що вивчення кількох мов сприяє психічному розвитку дітей, а відмінність значень лінгвістичних явищ двох мовних систем допомагає кращому розумінню рідної мови. Знання двох мов дозволяє пізнати відтінки значення і зміст тих понять, які не мають прямого перекладу з однієї мови на іншу.

У статті Л. Виготський дійшов висновку, що дві мови у свідомості дитини механічно не наштовхуються одна на одну й не підлягають законам взаємного гальмування. Кожна мовна система під час формування та функціонування є самостійною. Підтвердженням цього є експериментально встановлені факти залежності локалізації мовленнєвих центрів від порядку формування мовних систем. У разі втрати можливості розмовляти однією мовою людина зберігає здатність говорити іншою (Л. Виготський, О. Лурія).

Е. Райт, навчаючи дітей-латишів іншої мови, експериментально довела, що вивчення другої мови може навіть удосконалити рідну мову.

Процес подальшого розвитку першої мови після введення другої, появу інтересу до дослідження першої мови і зіставлення двох мов відзначає О. Ван. Уведення другої мови не здійснює негативного впливу на інтелектуальний та емоційний розвиток дітей, навпаки, спостерігається прискорення загального, в тому числі й лінгвістичного розвитку.

Протилежний погляд на проблему двомовності пов'язується в педагогіці та психології з іменами Л. Блумфілда, І. Епштейна, Е. Ленца, А. Любарської, Е. Людовісі. Вони наполягають на шкідливості двомовності в будь-якому віці, а для розумового розвитку дитини взагалі вказують на небезпечність білінгвізму.

У кінці 50-х – на початку 60-х р.р. ХХ ст. відбувся перелом у ставленні до білінгвізму у світі. Цьому сприяли накопичений експериментальний матеріал, розробка більш надійних методів перевірки розумових здібностей, низка фундаментальних теоретичних досліджень у суміжних галузях наук. Так, у

книзі В. Пенфільда і Л. Робертса «Мовлення і мозкові механізми» в питанні про засвоєння першої і другої мов стверджується, що дитина без особливих зусиль засвоює й одну, і дві мови в ранньому дитинстві, оскільки це відбувається за допомогою одного й того самого механізму в мозку.

А. Алхазішвілі, підтримуючи цю ідею, пише, що мовна здібність людини нейтральна стосовно того, яка мова і скільки мов засвоюється дитиною. Для оволодіння однією або двома мовами немає роздільних здібностей, тому обидві засвоюються одночасно з тією самою легкістю, що й одна.

Дослідник і аналітик дитячого білінгвізму Б. Мак-Лафлін вважає, що дитині для опанування контекстно-зумовлених мовленнєвих умінь другою мовою потрібні два роки, а для оволодіння контекстно-незалежних умінь – п'ять-сім років, що значно менше, ніж на це витратила б доросла людина.

У багатьох найновіших роботах із одночасного засвоєння двох мов наводяться факти, які визнають ранню двомовність за когнітивного прискорювача розвитку дітей. Г. Чиршева вивчала ранній білінгвізм і відзначає більш інтенсивний розумовий і лінгвістичний розвиток дітей-білінгвів, ніж монолінгвів. Пояснюється це тим, що дитині, яка від народження опановує дві мови, в сім'ях приділяється більше уваги батьками, адже принцип «одна особа – одна мова» вимагає інтенсивнішого спілкування з дитиною, кожного – своєю мовою. В подібній ситуації дитина розвивається активніше, що відбивається на її здібностях. «Не сам білінгвізм, а ті зусилля, які докладаються для його формування, не можуть не впливати на розвиток дитини», – зазначає Г. Чиршева.

Уперше досвід двомовного виховання дітей описано В. Леопольдом. Учений зауважує, що білінгвізм позитивно позначився на розумових, особливо лінгвістичних здібностях дітей, які рано виявляють схильність усвідомлювати умовність семантичних зв'язків між словом і референтом, а це розвиває в них здатність до аналізу структурних характеристик мови. Ю. Майзель вважає, що біглоти спроможні звертати увагу на формальний бік мовних явищ і тому засвоюють граматичні конструкції швидше і з меншою кількістю помилок, ніж

монолінгви.

М. Кляйн на прикладі своєї доньки, яка одночасно засвоювала німецьку та англійську мови, довів, що вона випередила своїх однолітків-монолінгвів у здатності розуміти структурні та функціональні аспекти мови.

Численні зарубіжні дослідження раннього білінгвізму фіксують розвиток у дітей металінгвістичних здібностей (В. Ламберт, В. Леопольд, Ю. Леві, Е. Райт, Ж. Ронжа). Під ними розуміються індивідуальні особливості особистості, які проявляються в умінні оцінювати мовні одиниці й компоненти комунікативної ситуації, а також комунікативну і когнітивну компетенцію і її реалізацію в мовленнєвій поведінці.

На думку У. Таншера і М. Майхіл, чим більш збалансованим є білінгвізм, тим вище рівень металінгвістичних здібностей дитини, що, у свою чергу, сприятливо впливає на її успіхи в навчанні. Так, більшість двомовних дітей віком від 3 до 5 років набагато легше виконують завдання на аналіз деяких значень і понять, ніж їхні одномовні однолітки. Одним із яскравих проявів мовленнєвих здібностей дітей-білінгвів є диференціація звукового і смислового аспектів слів, що дозволяє їм вільно заміщувати слова синоніми.

Так, В. Леопольд описує ситуації, коли забуте у вірші слово дитина заміщує не співзвучною лексемою, а словом близьким за змістом. Під час запам'ятовування віршів одномовні діти зазвичай більше орієнтуються на звук і риму, а двомовні – на зміст.

Білінгви на два-три роки раніше досягають стадії усвідомлення семантичної складової мови, ніж їхні одномовні однолітки (Ю. Леві, М. Кляйн, М. Майхіл). Відзначається, що діти-білінгви здатні більш зрозуміло пояснити правила своїм співрозмовникам, дати більш чіткі визначення понять, мають розвиненіші, ніж у монолінгвів, метакомунікативні здібності (Baker, 1996).

Завдання навчитися говорити однією мовою вимагає від мовця не надто значних зусиль, зазначають Б. Бейн і А. Панарін, тоді як при формуванні двомовності розвиваються когнітивні зусилля. У білінгвів і монолінгвів формується різне ставлення до суспільства і до самих себе, білінгви більш

винахідливі, активні, семіотично розвинені. В. Ламбер і Е. Пейл припускають, що «двомовність забезпечує індивіду більш об'ємний, стереоскопічний погляд на мову і комунікацію, що зрідка доступно монолінгвам. Питання часу початку залучення дітей до засвоєння другої мови має найбільше підходів до розв'язання: називається вік від моменту народження, і всі наступні вікові періоди аж до підліткового віку.

За перевагу раннього білінгвізму висловлювались У. Вайнрайх, В. Генс, І. Грузинська, Н. Імедадзе, Ю. Жлуктенко, В. Леопольд, А. Міллер, Ж. Ронжа, А. Табуре-Келлер, Е. Хауген, Л. Щерба, із сучасних зарубіжних дослідників – Б. Бейн, О. Ван, М. Кляйн, Ю. Леві, М. Майхел, К. Протасова, І. Румянцева, І. Таншер, Г. Чиршева та ін.

Особливе місце посідають дослідження зарубіжних учених Ж. Ронжа, А. Табуре-Келлера, В. Леопольда, В. Штерна, які перші довели надзвичайну ефективність навчання дітей двом мовам від народження. У сімейному колі діти засвоюють паралельно дві мови, жодна з яких не є першою або другою, рідною або домінантною, обидві-рівнозначні. Дослідниками визначені спільні закономірності становлення білінгвізму в ранньому віці.

По-перше, це певна послідовність мовних стадій. Першою, за даними А. Табуре-Келлера, є стадія дитячого мовлення, яка триває до 2-х років, і проявляється в тому, що мовлення дитини не належить жодній з мов. До трьох років триває стадія змішаного мовлення (за В. Леопольдом, до двох років). А після цього формується незалежність двох мовних систем, діти легко спілкуються обома мовами, вільно переходять з однієї мови на іншу, не змішуючи, не калькуючи мовних одиниць (В. Леопольд, Ж. Ронжа, А. Табуре-Келлер).

По-друге, висловлюється теза про раннє усвідомлення двомовною дитиною того, що кожна думка може бути виголошена різними мовами. Початок усвідомлення двох мов дитиною відноситься до початку третього року життя, вважає Ж. Ронжа, коли зникають змішані фрази і з'являється вільне володіння двома мовами.

По-третє, жодним ученим не відзначається гальмування психічного або мовленнєвого розвитку дітей під впливом двомовності. Монографія Ж. Ронжа «Розвиток мовлення двомовної дитини» (1913 р.), вперше ґрунтовно презентувала досвід виховання дитини у двомовному сімейному колі за принципом «одна особа – одна мова». Ця видатна в психологічному та лінгвістичному сенсі праця була високо оцінена науковим світом, а спосіб набуття білінгвізму отримав назву «принцип Ронжа».

Л. Виготський назвав винайдений принцип «штучними умовами», та саме завдяки їм дитина здатна здійснити подвійну роботу без помітних додаткових труднощів, яких відчувала б під час засвоєння другої форми мовлення на базі першої. Введення дитини у стабільну мовленнєву ситуацію є тим психологічним чинником, який прискорює вивчення двох мов.

Дослідники (В. Альперіна, А. Богуш, О. Ван, І. Грузинська, Н. Імедадзе, Г. Чиршева, Т. Шумарова та ін.) зауважують на обов'язковому розподілі мов між комунікантами, що спілкуються з дитиною, тобто створенні ситуативного стабілізатора, який розпізнається дитиною і дозволяє дійти необхідного висновку про спеціалізоване застосування мов. Недотримання цього правила створює психологічний дискомфорт, в умовах якого в дитини відбувається дискоординація усталених зв'язків.

Так, описаний І. Епштейном і набувший широкої відомості випадок із 3,5-річною дитиною, яка не змогла перекласти з однієї добре знаної мови (арабської) на іншу (гебрайську), отримав в авторській інтерпретації хибного тлумачення. Не порушення інтелектуального розвитку стали причиною тимчасової мовленнєвої невдачі дитини, а її психологічний стан, пов'язаний із руйнуванням звичних зв'язків і стабільних комунікативних правил (дитину запитував незнайомий дорослий, який не асоціювався з арабською мовою).

Автори сучасних психологічних досліджень (П. Гальперін, О. Кабанова, О. Леонтєв, Н. Тализіна, О. Шахнарович) висловлюють думку, що повноцінне формування мовлення іноземною мовою не може досягатися без попереднього опанування рідної мови. П. Гальперін і О. Кабанова вважають, що рідна мова

формує мовну свідомість, яка виступає основою до засвоєння мовлення іноземною мовою. А саме так, на ґрунті рідної мови, найчастіше засвоюється іноземна мова.

О. Леонтьєв неодноразово підкреслював у своїх роботах, що під час навчання іноземної мови немає необхідності створювати нову систему мовлення та механізми його породження – вони вже побудовані засобами рідної мови. Перед методикою стоїть завдання здійснити певну корекцію, щоб забезпечити перенесення тих умінь і навичок, які були сформовані рідною мовою. Деякі з найновіших досліджень раннього білінгвізму вказують на негативні наслідки в навчанні через те, що не було досягнуто достатнього рівня володіння першою мовою (О. Ван). «Існує критична стадія розвитку нервових клітин мозку, під час якої можливе зверх активне засвоєння не тільки однієї, але й декількох систем вербальних знаків. У дитини, яка не досягла критичної стадії, мозок недостатньо зрілий для сприймання. Після того, як дитина минає цю критичну стадію, її мозок навпаки не має необхідної гнучкості».

Щоб вивчати другу мову, дитина має спочатку досягти певного «критичного» рівня розвитку першої мови. Прихильники іншої наукової позиції (А. Богуш, Т. Виноградова, Л. Калініна, І. Луценко, Л. Надудварі, О. Негневицька, У. Пенфільд, Т. Полонська, К. Протасова, Е. Пулгрем, Е. Райт, Н. Родіна, О. Шахнарович, Т. Шкваріна та ін.) щодо початку формування двомовності аргументовано доводять найвищу продуктивність раннього і дошкільного віку. Автори вбачають підґрунтям успішності в навчанні психофізіологічні можливості дітей переддошкільного віку. У. Пенфільд фізіологічною основою стрімких темпів засвоєння дітьми декількох мов вважає наявність спеціалізованої здібності мозку до засвоєння мов. «Мозок дитини пластичний. Мозок дорослого, яким би не був продуктивним в іншому, зазвичай стоїть нижче у порівнянні з мозком дитини відносно навчання мови».

Е. Пулгрем вважає оптимальним часом початку навчання другої мови 3-4 роки. Це найсприятливіший у психофізіологічному відношенні час, тому що саме тоді найінтенсивніше функціонує природжений механізм засвоєння мов.

А. Богуш, К. Стрюк сенситивним для початку організованого опанування другої мови вважають молодший дошкільний вік; К. Крутій, В. Мовчанюк, О. Хорошковська – старший дошкільний вік. Відштовхуючись від принципової відмінності процесів «присвоєння» рідної мови і засвоєння нерідної, О. Шахнарович вважає, що час початку формування ранньої двомовності повинен збігатися з часом сформованості мовної здібності дитини, з моменту вільного володіння рідною мовою, адже в навчанні доведеться покладатися на механізм перенесення навичок реалізації комунікативної інтенції з рідної мови на нерідну. Раннє засвоєння нерідної мови створює фізіологічну базу до опанування мови, практично виключаючи інтерференцію, вважають учені (В. Артемов, Б. Бенедиктов, А. Валлон, В. Пенфільд, Л. Робертс, К. Протасова, І. Румянцева).

У дитини в ранньому періоді розвитку спостерігаються надзвичайні вимовні можливості: ці можливості, навіть, перевершують вимовний матеріал живих мов. Дитині залишається, як пише А. Валлон, лише вибрати артикуляційні комплекси відповідно вимог мовлення рідною мовою.

Учені (Б. Бенедиктов, Е. Хауген, Л. Щерба) вважають невідповідним, що друга мова, яка засвоєна в ранньому дитинстві, частіше буває досконалішою, більш позбавленою впливу інтерференції, особливо в плані вимови. Багатьма вченими (У. Вайнрайх, Ю. Жлуктенко, М. Успенський, М. Шанський, Л. Щерба, Е. Хауген та ін.) констатуються значні відмінності між двомовністю дітей і дорослих.

У. Вайнрах пише: «Серед других мов мова, яка засвоєна в дитинстві і закріплена практикою, має більше шансів на почесне місце у свідомості двомовного носія у порівнянні з мовою, яка вивчена в більш пізні роки». Дорослі засвоюють другу мову, коли їхні навички з рідної мови вже склались у міцну, автоматизовану систему, яка суттєво впливає на ті навички користування другою мовою, які щойно набуваються. Правильна вимова виробляється в ранньому дитинстві так добре, тому що дитина звуки засвоює на основі наслідування, тоді як підлітку необхідна тривала свідомою робота над

артикуляцією, вважає Л. Щерба. У дітей вимовний бік мовлення формується надзвичайно швидко й невимушено (Е. Пенфільд, Л. Робертс, П. Стревенс, Х. Уолт, Е. Хауген).

Помітні переваги раннього паралельного засвоєння двох мов відзначають усі сучасні дослідження: чим раніше почнеться процес навчання, тим краще буде результат, якщо метою є досконале володіння мовою. В умовах іншомовного або білінгвального середовища необхідна регуляція процесу засвоєння нерідної мови, одним із шляхів якої є раннє систематичне навчання (А. Богуш, Т. Виноградова, Р. Гасанова, Н. Імедадзе, О. Леонт'єв, І. Луценко, В. Пенфільд, Е. Райт, Л. Робертс, А. Яцикявічюс та ін.).

З урахуванням висвітлених особливостей розвитку білінгвізму в дітей були визначені педагогічні умови навчання дошкільників другої мови.

1. Забезпечення іншомовного розвивального потенціалу мовленнєвого середовища ЗДО. Оптимальним вплив мовленнєвого середовища на мовлення дитини буде тільки за наявності реалізації розвивальної функції цього оточення. За О. Трифоновною, розвивальним є таке мовленнєве середовище, в якому створюються «потенційні можливості для позитивного впливу різноманітних чинників у їх взаємодії на мовленнєвий розвиток дитини і формування її мовленнєвої особистості». На нашу думку, найважливішим компонентом розвивального мовленнєвого середовища є літературно унормоване мовлення дорослих, яке виступає зразком для наслідування. Наслідуючи, дитина переймає як еталонні способи спілкування того середовища, що його оточує. Відсутність можливості отримати іншомовні (англомовні) зразки мовленнєвої поведінки в родинній та побутовій сферах зобов'язує педагогів послуговуватися зразковим мовленням і наситити мовленнєве середовище оригінальними автентичними текстами, бездоганними зразками розмовного мовлення іншою другою мовою.

Розвивальне мовленнєве середовище забезпечується організованим навчанням у ході спеціальних занять. Засвоєння дошкільниками англійської (другої) мови в умовах організованого навчання має відбуватися у системі

спеціальних занять. На переконання К. Крутій, розвивальний ефект середовища залежить не стільки від умов, скільки від характеру спілкування дорослого й дитини, від тих ситуацій, завдань, прийомів, засобів, які забезпечують і стимулюють розвиток мовленнєвої активності і самостійності дошкільників.

Отже, процес засвоєння другої мови, враховуючи зазначену наукову позицію, вибудовується як простір комунікацій, який залучає дітей до освоєння, обміну, споживання мовних і культурних цінностей, в якому створюються умови для діалогового спілкування, отримання й обміну враженнями, переживаннями, думками.

Провідними методами і прийомами є ті, що занурюють дітей в активну комунікацію – різного рівня складності комунікативні справи, мовленнєві проблемні ситуації, ігрові ситуації з комунікативним контекстом, дидактичні ігри з комунікативно-мовленнєвим компонентом, складання розповідей з колективного досвіду, складання листів, обговорення літературних творів та реальних ситуацій тощо.

Оптимальне мовленнєве середовище з високим розвивальним потенціалом охоплює не лише простір освітнього закладу, а й родинний простір. Педагоги, фахівці, батьки й діти утворюють єдину динамічну систему «дорослі – дитина», яка охоплює якомога більше їх спільних сфер життєдіяльності.

Батьки як активні учасники освітнього процесу, мають використовувати засоби родинної педагогіки, які враховують інтереси, досягнення, особливості індивідуального розвитку дітей. Розвивальне середовище забезпечує доброзичливу атмосферу, де дитині надається можливість для прояву мовленнєвої активності, мовленнєвої імпровізації і креативності, а також небайдуже ставлення до дитячих помилок.

Важливими аспектами створення середовища з високим розвивальним потенціалом і комфортним самовідчуттям дітей визначено: оптимальне дозування їхньої мовленнєво-комунікативної діяльності; урахування успіхів та неуспіхів дитини в попередній мовленнєвій діяльності; оптимізація обсягу,

часу, інтенсивності мовленнєвої діяльності; урахування взаємовпливу сфер життєдіяльності дітей, які мають мовленнєву основу. Дошкільники, для яких первинним комунікативним кодом виступає українська мова, мають поступово включатися до іншомовної мовленнєвої діяльності. Вони не повинні відчувати дискомфорту, незручності, обмежень у своїх природних проявах, а бажання засвоювати і послуговуватися другою мовою має викликатися самостійними потягами і підтримуватися позитивним емоційним реакціями.

2. Наявність позитивних емоційних стимулів у навчанні дітей другої мови. Педагог має наповнювати життя вихованців цікавими видами й формами діяльності, емоційними подіями, використовувати на заняттях та в інших формах роботи ігрові методи, оскільки саме вони викликають у малюків особливо виразну емоційну реакцію.

Гра як провідний вид діяльності в дошкільному віці викликається потребою дитячого організму, стає природним станом дитини, створює позитивне емоційне тло, на якому всі психічні процеси перебігають найбільш активно. Використовуючи ігри як метод навчання, вихователь йде найкоротшим і найбільш продуктивним шляхом, і розв'язує при цьому складні дидактичні завдання в ошадливий і бережливий для здоров'я і психіки дітей спосіб.

Використання емоційних позитивних стимулів у навчанні дітей іноземної мови передбачає використання всього репертуару ігор – дидактичних, хороводних, народних, рухливих, драматизацій, театралізованих, а також комунікативно-мовленнєвих ситуацій, сюрпризних моментів, змагань, ігрових прийомів та ігрових дій. Різноманітні емоції і почуття – моральні, естетичні, інтелектуальні (симпатія, співпереживання, радість, смуток, здивування, задоволення, насолода) – відчувають діти при сприйнятті казок, віршів, пісень, забавлянок, потішок, римовок, жартів, загадок.

Важливу роль у підвищенні позитивного емоційного стану дітей відіграють зовнішні обставини та атрибутика діяльності. Глибокі емоційні переживання викликає використання на заняттях, розвагах та в іграх ляльок в

національних костюмах.

У дошкільній педагогіці визначено чинники, що сприяють підвищенню емоційності освітнього процесу й психологічного благополуччя малят. Так, Н. Горбунова виокремлює такі: довірливо-дружнє ставлення вихователя до дітей, у якому поєднуються чіткі вимоги, точні дії педагога й посмішка, заохочення за успіхи, підбадьорення при невдачах; застосування сюжетних ігор і змагань, у яких педагог стає активним учасником; розмаїття засобів і методів заняття; оптимізація навантаженості дітей на занятті.

3. Максимальне занурення дітей в активну іншомовну мовленнєво-ігрову діяльність. Використання ігор у навчанні відповідає психологічним потребам дошкільного віку, створює оптимальні умови для формування багатьох психічних процесів, у тому числі, й мовлення. Ігрова діяльність дозволяє створювати життєві ситуації, які стимулюють мовленнєву активність дітей, мовленнєве спілкування і сприяють мовленнєвому і лінгвістичному розвитку дітей.

Можливість навчати дітей шляхом активної і цікавої діяльності – відмінна особливість усіх ігор. Це спонукало вчених до виокремлення особливого виду діяльності – мовленнєво-ігрової, мета якої – розвивати мовлення, інтегруючи мовленнєву та ігрову діяльності.

За визначенням А. Богуш, мовленнєво-ігрова діяльність – «це двокомпонентне утворення, в основі якого лежить розвиток дитячого мовлення засобами гри.

Важливе місце у формуванні мовленнєвої та комунікативної компетентності дітей посідає дидактична гра. Активність і результативність участі дітей у дидактичній грі залежить від того, наскільки дитина оволоділа знаннями й вміннями та мовленням, що дозволяє успішно виконати завдання. У навчанні дітей мовленнєві іншомовні навички закріплюються в дидактичних іграх з наочним матеріалом (іграшками, картинками) та в іграх на словесній основі.

Широкого застосування набули дидактичні словесні ігри, спрямовані на

розвиток розумової діяльності, самостійності й активності мислення. У них діти вчаться діяти подумки з предметами й речами, які безпосередньо ними не сприймалися, оперувати з уявленнями про речі. У словесних іграх діти вирішують мисленнєві і мовленнєві завдання: називають ознаки предметів, описують річ або явище, відгадують за описом, групують за різними властивостями та ознаками тощо.

Серед дидактичних ігор окрему групу становлять словесні ігри з мовленнєвими завданнями. Це ігри, змістом яких виступає мовленнєве висловлювання; засобом реалізації ігрової дії та ігрового задуму є слово; результатом гри є породження нового висловлювання – слова, фрази, речення, судження, розповіді. У словесних іграх реалізується важливий методологічний принцип єдності мови, мислення і мовлення. У них моделюється природне невимушене міжособистісне спілкування дітей, у якому діти легко засвоюють і відтворюють у мовленнєвій формі свої знання.

Значна роль у навчанні другої мови відводиться ігровим мовленнєвим ситуаціям. Мовленнєва ситуація – це динамічна система взаємовідносин мовців, яка базується на відтворенні об'єктів і подій зовнішнього світу, породжує потребу до цілеспрямованої діяльності у вирішенні мовленнєво-мисленнєвих завдань і живить цю діяльність, вважають А. Богуш і Н. Луцан.

Навчальні мовленнєві ситуації виступають ефективним засобом розвитку мовних, мовленнєвих і комунікативних навичок, тому що ставлять дітей в умови, близькі до реального мовленнєвого спілкування, активізують увесь арсенал засвоєних мовних засобів для вирішення немовних, комунікативних завдань, розвивають мислення і уяву.

4. Усвідомлене засвоєння дітьми другої мови. Вимога забезпечення усвідомленого засвоєння дітьми другої мови ґрунтується на загальнотеоретичних положеннях психології, психолінгвістики і лінгводидактики з навчання нерідних мов.

Дослідження психолінгвістики (М. Жинкін, І. Зимняя, О. Леонтьєв, О. Негневицька, О. Протасова, І. Румянцева, О. Шахнарович) і психології

(А. Алхазішвілі, В. Артемов, Б. Беляєв, А. Богуш, Н. Імедадзе) звертають увагу на відмінні за психологічними механізмами шляхи засвоєння рідної і нерідної мов. Рідна мова засвоюється через наслідування оточуючих інтуїтивно, чому сприяє соціолінгвістичне оточення. Засвоєння другої мови не пов'язується з життєвою потребою мовців, не стимулюється внутрішньою мотивацією до спілкування і, що важливо, спирається і відчуває на собі вплив уже сформованих рідномовних компетенцій.

У відповідності до зазначених дефініцій, навчання другої нерідної мови повинно відбуватися свідомим шляхом, що означає, по-перше, опору на знання, навички, здібності, мовленнєвий досвід, набуті в першій мові. По-друге, механізм свідомого засвоєння другої мови спрямовується на активізацію осмислених позитивних перенесень знань і навичок (транспозиції) та контрольоване гальмування негативних впливів з боку стереотипів рідної мови (інтерференції). По-третє, свідоме засвоєння мови передбачає оптимальний синтез теоретичних знань і навичок в оволодінні мовленням, що ґрунтується на концептуальному положенні про роль і місце мислення та свідомості в навчанні.

Дослідниками глибоко вивчені питання свідомого засвоєння другої мови з опорою на рідну мову мовців. Ученими (А. Богуш, Л. Булаховський, Н. Пашковська, А. Супрун, М. Успенський, Г. Чередниченко, Л. Щерба та ін.) запропоновано зіставний підхід у навчанні другої мови, коли дітьми під керівництвом педагога зіставляються явища рідної і мови, що вивчається, для більш глибокого проникнення в їх структури.

Діти дошкільного віку засвоюють рідну, або другу мову практично, без знання лінгвістичних правил мови, але постійно здійснювана в процесі мовленнєвої діяльності складна аналітико-синтетична діяльність з мовними засобами дозволяє їм виробити певний мовний кодекс, яким дитина керувалася, знаходячись в межах мовного коду. Усвідомлене засвоєння мови також спрямовує освітній процес на формування готовності мовця користуватися другою мовою без участі рідної (Г. Ведель, Ю. Пассов, Г. Ратинський). У цьому

простежувався діалектичний зв'язок між необхідністю спиратися на знання і навички рідної мови і намаганням прийти в результаті засвоєння другої мови до повної відмови і незалежності від першої мови.

Доведено, що засвоєння нерідної мови відбувається набагато ефективніше, якщо мовець постійно контролює себе, здійснює зіставлення засобів двох мов, утримує в пам'яті знання диференційних ознак мов і рухається від суворого свідомого контролювання і послуговування знаннями – до автоматизованого, несвідомого інтуїтивного користування другою мовою.

Отже, потужний пласт досліджень засвідчує суттєві переваги дитячої двомовності перед двомовністю, набутою в дорослому віці. Найбільш сприятливими в умовах організованого навчання виступають вікові періоди раннього й, особливо, дошкільного дитинства. Це пов'язується з найвищою пластичністю мозку, найінтенсивнішим функціонуванням вроджених механізмів, достатнім опануванням рідної мови як засобу комунікації, сформованою до цього віку мовною і мовленнєвою здібностями. Відзначається позитивний вплив білінгвізму на лінгвістичний, інтелектуальний, комунікативний і особистісний розвиток дітей.

До найбільш сприятливих чинників формування білінгвізму відносимо засвоєння мов з дошкільного віку, забезпечення виконання обома мовами провідних функцій мови, формування потреби в застосуванні обох мов. Педагогічними умовами навчання дошкільників української мови як другої визначено такі: забезпечення розвивального потенціалу мовленнєвого середовища; наявність позитивних емоційних стимулів у навчанні; максимальне занурення дітей в активну іншомовну мовленнєво-ігрову діяльність; усвідомлене засвоєння дітьми другої мови.

Вплив білінгвізму на розвиток мовлення дитини

Лінгвістична класифікація білінгвізму характеризується правильністю чи неправильністю мовлення білінгва. Розрізняють координативну (сурядну) та субординативну (підрядну) двомовність. Координативну двомовність відрізняє абсолютна правильність мовлення обома мовами, тобто мовлення білінгвів не

відрізняється нічим від мовлення монолінгвів. Якщо ж мовці змішують дві мови, вживають слова-кальки, припускаються помилок, таку двомовність називають субординативною.

Відомий лінгвіст Л. Щерба незалежно існування двох мов у мовному спілкуванні білінгвів називає «чистою двомовністю». На його думку, цей тип білінгвізму формується в ранньому віці.

А. Супрун стосовно даного типу білінгвізму вживає поняття «автономна двомовність». Змішана або суміщена двомовність спостерігається тоді, коли для мовлення білінгвів характерні помилки взаємопроникнення елементів однієї мовної системи в іншу. Такий тип двомовності найчастіше спостерігається в умовах функціонування близькоспоріднених мов.

І. Верещагіна класифікує типи двомовності за психологічним, соціологічним та лінгвістичним критеріями. За психологічним критерієм автор виділяє: рецептивний білінгвізм, який дає змогу білінгву сприймати на слух та розуміти мовлення другою мовою; репродуктивний, коли білінгв не тільки розуміє, а й відтворює вголос почуте чи прочитане. Ці типи двомовності характерні для людей, які самостійно вивчають другу мову для одержання інформації. Такі типи білінгвізму не використовуються в активній практиці мовного спілкування. Тільки продуктивний білінгвізм дає можливість біглоту розмовляти другою мовою, самостійно будувати висловлювання, що дозволяють говорячим розуміти один одного.

За соціологічним критерієм двомовність може бути індивідуальною, груповою, колективною, масовою (сім'я, мешканці будинку, школа, дитячий садок, місто, область, країна). Вона поділяється також на природну та штучну. Природна двомовність характеризується стихійністю її засвоєння, коли дитина постійно перебуває у двомовному середовищі. Стимулом до засвоєння виступає потреба у спілкуванні. Таке засвоєння без педагогічного втручання супроводжується мовними помилками, змішаними фразами.

Штучний білінгвізм створюється організованим, цілеспрямованим навчанням дітей (чи учнів) другої мови в дошкільному закладі (чи школі) на

спеціальних заняттях з використанням відповідних методів навчання. Безпосереднім білінгвізмом називають такий тип двомовності, коли людина однаково мислить однією та другою мовами. Така двомовність також формується в ранньому віці. Опосередкована двомовність характеризується тим що мовець мислить рідною мовою, перекладає думки на другу мову, а потім уже говорить. У таких білінгвів спостерігається уповільнений темп мовлення, в мовленні багато помилок, запозичень з рідної мови. Як бачимо, двомовність неминуче супроводжується мовними огріхами, помилками, для неї характерне явище інтерференції (взаємопроникнення, змішування).

Мовна інтерференція – це неусвідомлене, безконтрольне використання в мовленні однією мовою елементів другої мови. Психологи називають інтерференцію навичок ще негативним перенесенням. Розрізняють пряму та непряму інтерференцію. Пряма інтерференція – це неусвідомлене, спонтанне, безпосереднє перенесення елементів однієї мови в мовлення другою мовою. Вона носить в основному зовнішній міжмовний характер.

Від двох років до двох місяців до трьох років – стійка стадія змішаного мовлення. Після трьох років з'являється незалежність двох мовних систем, вільне володіння як французькою мовою, так і її діалектним варіантом. На початку ХХ ст. було видано монографію Ж. Ронже «Розвиток мовлення двомовної дитини» (1913), в якій автор з докладним науковим психологічним та лінгвістичним аналізом описує розвиток мовлення власного сина Луї Ронже від народження до чотирьох з половиною років. Дитина виховувалася в сім'ї. Батьки спілкувалися з дитиною, дотримуючись принципу «одна особа – одна мова». З перших днів після народження до 4,5 років батько розмовляв з дитиною тільки французькою мовою, мати – німецькою. За даними Ж. Ронже (1913, р. 177), дитина до 4,5 років засіла паралельно на однаковому рівні обидві мови. Вже в 2,5 – 3 роки, за даними автора, у дитини спостерігалася незалежність двох мовних систем, вільне спілкування як крім того, в присутності обох батьків хлопчик у два роки виконував роль перекладача. Розмовляючи з батьком французькою мовою, він перекладав матері зміст

розмови німецькою. В мовленні дитини, за словами Ж. Ронже, після 4,5 років не спостерігалось кальок та міжмовних змішувань, лексичних чи фонетичних спотворень.

Робота Ж. Ронже була позитивно оцінена в пресі психологом Л. Виготським (1982, р. 445). Він звернув увагу на своєрідність мовної ситуації в умовах сімейного виховання дитини та потенційні можливості раннього навчання дітей другої мови. В. Леопольд (1982, р. 45) у книзі описує навчання своїх дітей (дівчаток) англійської та німецької мов від народження до 14 років в умовах сім'ї за аналогічним принципом «одна особа – одна мова». За його даними, змішування мов («гібридна стадія») спостерігалася у дітей лише до двох років. Після цього періоду формувалася незалежність двох мов, діти вільно спілкувалися і легко переходили з однієї мови на іншу. Крім того вони мали високу успішність у школі. Виклад основного матеріалу. У роботах зарубіжних вчених висловлюється думка про раннє усвідомлення двомовною дитиною того, що кожна думка може бути виголошена різними мовами. Початки усвідомлення двох мов дитиною вони відносять до кінця другого – початку третього року життя, коли, по суті, зникають змішані фрази і з'являється вільне володіння двома мовами.

Аналогічне дослідження було проведено в 60-х рр. ХХ століття в Грузії Н. Імедадзе (1962, р. 56). Об'єктом дослідження була її власна донька, яка теж виховувалася у сімейній мовній ситуації «одна особа – одна мова». Батьки (мати та батько) розмовляли з дитиною від народження лише грузинською, а няня та бабуся – російською мовою.

Мовлення дітей не розвивається саме по собі, воно нерозривно пов'язане із розвитком всієї її особистості. До шести років мовлення дитини на рідній мові практично сформоване. Вона говорить короткими правильно побудованими реченнями. Але володіти рідною мовою, це не тільки знати слова й вміти правильно будувати речення. Дитина повинна навчатися розповідати, тобто оволодіти зв'язним мовленням, яке є не просто послідовністю слів й речень, а послідовністю зв'язаних думок, що виражені

слушно підібраними словосполученнями правильно побудованих речень. Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників проходить як у процесі навчання, так і в процесі спілкування з дітьми та дорослими, в процесі праці в дитячих садках, школах та вдома.

Зв'язне мовлення дітей виступає у двох формах – діалогічний та монологічний. Діалогічне мовлення найбільш проста, ситуативна, та емоційна форма усної мови. Засвоєння мов почалося у дитини з одинадцяти місяців. При цьому словниковий запас кожної з мов не відрізнявся від словникового запасу одномовної дитини. Протягом другого і третього років життя спостерігалася стадія змішаного мовлення, яка зникла до трьох років. Після трьох років дитина вільно спілкувалася як грузинською, так і російською мовами без помилок і акценту.

На думку Н. Імедадзе, усвідомлення дитиною двох мов та міжмовне чуття з'являється у дитини в кінці третього року життя. Вона висловлює сумнів щодо усвідомлення мов дитиною у більш ранньому віці.

Л. Калініна (1960, р. 80) провела спостереження за 23 двомовними дітьми та 15 одномовними в умовах закарпатських дитячих ясел. Автор відмічає, що після трьох років як двомовні, так і одномовні діти вільно спілкувались обома мовами, без будь-яких змішаних фраз. При цьому не спостерігалось будь-яких порушень закономірностей мовного та розумового розвитку дітей. Представники другої течії, найпоширенішою, вважають, що навчання дітей другої мови слід починати після трьох років, у дошкільному віці. Так, ще Д. Писарєв спостерігаючи за дітьми в дворянських сім'ях, писав: «Маленькі діти від 3 до 10 років з дивовижною швидкістю запам'ятовують слова й мовні звороти... У цьому віці вони можуть за півроку навчитися розмовляти іноземною мовою. Тому саме, в цьому віці їх і слід навчати мовам».

Психофізіологи з наукової точки зору пояснюють необхідність навчання дітей другої мови саме в дошкільному віці. Так, В. Пенфільд твердить, що пластичність кори головного мозку (стосовно засвоєння мови) в підлітковому віці зникає, тому необхідно починати навчання другої мови як можна раніше.

Вчений вважає, що змалку дитина надзвичайно легко оволодіває мовою природним шляхом як засобом пізнання навколишнього світу. Здатність засвоювати природним шляхом другу мову зберігається до 10 років, тому надзвичайно важливо, за його словами, поки не зникла пластичність кори головного мозку.

В. Пенфільд пропонує починати навчання дітей другої мови з молодшої групи дитячого садка, тобто в 3 роки.

Е. Пулгрем також вважає, що найсприятливіший у фізіологічному відношенні час для навчання другої мови – дошкільне дитинство. Саме в цей час інтенсивно функціонує природжений механізм засвоєння мови. На думку вченого, навчання дітей другої мови слід починати в 3-4 роки.

Представники третьої течії обстоюють більш пізнє навчання другої мови. Початок її іде ще від часів Я. Коменського, який радив починати навчання третьої, латинської мови з 6-7 років.

Послідовник Я. Коменського, педагог і вчений К. Ушинський писав: «Вивчення іноземних мов не повинно ніколи починатися занадто рано і ніяк не раніше того, як стане помітно, що рідна мова пустила глибоке коріння в духовну природу дитини. Встановити будь-який загальний термін у цьому відношенні неможливо. З однією дитиною можна починати вивчення іноземної мови в 7-8 років (ніколи раніше), з іншою – в 10-12; з дітьми зі слабкою сприйнятливостю краще не починати ніколи».

Аналогічної точки зору дотримувався і М. Пирогов, який вважав, що знання іноземної мови потрібне лише людям відповідних професій (дипломатам, драгоманам та ін.), яких і потрібно навчати іноземної мови з пелюшок.

Дещо іншої точки зору дотримувалася Є. Тихеева. Підтримуючи, в основному, думки К. Ушинського та М. Пирогова, вона обережно пропонує можливість навчання іноземної мови значно раніше. На її думку, якщо з дитиною займатись одну-дві години в день, це не зашкодить її загальному розвитку та розвитку її рідної мови.

Існує й зовсім нігілістичний підхід до вивчення другої мови в ранньому та дошкільному віці. Деякі зарубіжні вчені (І. Енштейн, С. Ньювенгіус та ін.) вважають, що дитяча двомовність шкідлива для дитини, що вона начебто негативно впливає на розвиток мислення, засмічує його, створює перепони на шляху засвоєння рідної мови. Вони розглядають дитячу двомовність як «соціальне лихо» й категорично заперечують навчання дітей другої мови в ранньому та дошкільному віці.

Отже, можна зробити такі висновки, що на сучасному етапі від деяких педагогів – авторів альтернативних концепцій освіти в Україні, які пропонують вводити навчання другої мови лише з п'ятого класу школи. Слід зауважити, що такий нігілістичний підхід до навчання дітей другої мови в ранньому та дошкільному віці не підкріплено експериментальними даними, він базується лише на власних міркуваннях та окремих випадкових спостереженнях, без наукового аналізу причин цього негативного явища.

Не можна не погодитися з думкою Л. Виготського, який писав: «Не можна запитувати, сприятливим чи гальмівним фактором є двомовність завжди, скрізь, за будь-яких обставин, без урахування тих конкретних умов, в яких протікає дитяча двомовність, та закономірностей розвитку дитини в кожному віковому періоді».

Справедливо зазначають учені (Л. Виготський, Л. Щерба, В. Гене, В. Штерн та ін.), що дві мови, якими оволодіває дитина, де наштовхуються механічно одна на одну, не підкоряються простим законам взаємного гальмування. Визначаючи час початку навчання дітей другої мови, слід обов'язково враховувати взаємодію мов (далекі чи близькі), їх соціальний статус та функціонування в даному суспільстві (чи на території), загальний розвиток дітей (нормальний чи з відхиленнями), характер педагогічного впливу на мовний розвиток дітей (методика навчання), мовну ситуацію в сім'ї, наявність чи відсутність стихійної двомовності.

Організоване педагогічне втручання в період сенситивного мовного розвитку двомовних дітей не тільки сприяє запобіганню помилок, а й дозволяє

дітям ще до школи оволодіти розмовною формою другої мови. Справа лише за методикою навчання, адекватною умовам виховання дітей. Так, в умовах сім'ї, де батьки вільно володіють англійською та українською мовами, доцільно спілкуватися з дитиною з перших днів її життя, дотримуючись принципу «одна особа – одна мова». Такого самого принципу можна дотримуватись і в дошкільному закладі, якщо один із вихователів групи бездоганно володіє українською мовою, другий – англійською. В такому разі ці педагоги повинні працювати в ясельній групі (другий рік життя) і продовжувати заняття з дітьми цієї групи до випуску з дошкільного закладу. За таких умов без особливих педагогічних зусиль діти вільно оволодіють обома мовами. В інших випадках неминуча варіативність методик навчання з урахуванням регіону, мовного спілкування в сім'ї, у групі, віку дітей, рівня володіння мовами педагогічним персоналом закладу дошкільної освіти.

1.3. Дистанційні технології навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку

У ситуації, в якій сьогодні опинилася Україна і весь світ, стає питання організації освітнього процесу в умовах війни. А відтак постає потреба в дистанційному навчанні дітей дошкільного віку. Звернемося до нормативної бази. Відповідно до статті 3 Закону України «Про дошкільну освіту» [9] Держава надає всебічну допомогу сім'ї у розвитку, вихованні та навчанні дитини; забезпечує доступність і безоплатність дошкільної освіти в державних і комунальних закладах дошкільної освіти у межах державних вимог до змісту, рівня й обсягу дошкільної освіти (Базового компонента дошкільної освіти) та обов'язкову дошкільну освіту дітей старшого дошкільного віку. А статтею 11 Закону України «Про освіту» [10] визначено, що «метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок». Тому заклади дошкільної освіти продовжують

здійснювати роботу щодо всебічного розвитку малюків.

У статті 9 Закону України «Про освіту» [10] відмічено, що однією з форм здобуття освіти є дистанційна форма здобуття освіти. Вона визначається, як «індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій».

У листах МОНУ від 11.10.2017 № 1/9-546 «Методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців» та від 27.09.2010 № 1/9-666 «Про організацію роботи з дітьми п'ятирічного віку» зазначено, що «оперативно обмінюватися інформацією з батьками найзручніше в Інтернеті. У пригоді стануть сторінки сайтів закладів дошкільної освіти, електронне листування, онлайн-спілкування у закритій групі в соціальних мережах тощо» та відмічена важливість «розроблення та запровадження медіа-освіти, створення інформаційних дошкільних програм, зокрема «Електронної пошти для батьків» з питань розвитку дітей п'ятирічного віку». Це все стосується взаємодії з батьками та дає змогу навчити їх проводити час з дитиною з користю.

Але педагоги мають змогу не тільки інформувати батьків, а й проводити освітню роботу з дітьми. Лише необхідно дотримуватись вимог Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України 24.03.2016 № 234 [23] та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14 квітня 2016 № 563/28693 з метою запобігання проблемам зору та серцево-судинним захворюванням.

У розділі XII «Вимоги до розпорядку дня і навчання, організації життєдіяльності, рухової активності дітей» зазначено, що «перегляд розважальних телепередач, мультфільмів і діафільмів для дітей дошкільного віку допускається не частіше 1 разу на день. Тривалість перегляду розважальних телевізійних передач не повинна перевищувати 20 хвилин на день для дітей 3-4 років і 30 хвилин для дітей 5-6 років»

А у разі, коли дитині необхідно взаємодіяти з гаджетами, дотримуватись таких правил: «Заняття з використанням комп'ютерів дозволяється проводити для дітей старшого дошкільного віку два рази на тиждень (не більше одного разу протягом дня). Безперервна тривалість роботи з комп'ютером не повинна перевищувати 10 хвилин. Після занять з дітьми проводять зорову гімнастику. Для дітей з хронічними захворюваннями; дітей, що часто хворіють; після перенесених захворювань (протягом 2 тижнів); дітей з порушеннями зору тривалість занять з комп'ютером зменшується до 5-7 хвилин.

Для роботи з комп'ютером необхідно забезпечити раціональну організацію робочого місця: меблі повинні відповідати зросту дитини, верхня горизонталь екрана відеомонітора повинна знаходитися на рівні очей, відстань від очей до екрана – не менше 50 см.

Заняття з використанням електронних технічних засобів навчання (далі - ТЗН) з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку проводяться у разі згоди батьків не більше 10 хвилин. Для дітей старшого дошкільного віку безперервна тривалість занять з використанням ТЗН (інтерактивні дошки, відеопроєктори тощо) не повинна перевищувати 15 хвилин».

Отже, на сьогодні питання якісної освіти для дітей стоїть дуже гостро. Наразі зростає інтерес до освітніх методів та форм навчання. Основна дискусія точиться між прихильниками та противниками дистанційної освіти. Дуже важко знайти компроміс, оскільки обидві сторони мають рацію. Однак багато хто погоджується з тим, що вивчати англійську онлайн не тільки можливо, але й дуже ефективно. Мало хто буде сперечатися з тим, що дорослі учні можуть досягти хороших результатів за допомогою дистанційних курсів англійської мови, але чи можливо досягти таких успіхів з дитиною дошкільного віку. Можливостям дистанційного навчання англійської мови з дітьми дошкільного віку і буде присвячений зміст цього розділу.

Дистанційне навчання англійської мови найбільш ефективно для дітей молодшого шкільного віку (від 6 до 10 років). Якщо є можливість, то краще почекати, поки дитина проведе хоча б один рік у школі.

Матеріал, що викладається дистанційно, має відповідати мовним навичкам малюка. Для дітей із нульовим рівнем обрати відповідну програму набагато простіше, ніж дітям, що володіють базовими знаннями.

Слід зазначити, що навчання дітей іноземних мов у дистанційному форматі вимагає ретельного контролю з боку батьків. На відміну від дорослих, діти не розуміють, що комп'ютер і інтернет можна використовувати не тільки для розваг. Дистанційне навчання англійської мови – це прекрасний шанс виховати в дитині відповідальне ставлення до занять, навчити її організувати свій вільний час.

Дорослі мають бути готові до того, що, можливо, дитина швидко втратить інтерес до занять. І справа зовсім не в тому, що у дитини немає здібностей до вивчення іноземних мов. Просто у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку захоплення змінюються дуже швидко. Тому слід сприймати дистанційне навчання англійської як спосіб направити енергію дитини в потрібне русло, привчити її до дисципліни й розвинути навички самоорганізації.

Одна з переваг дистанційного навчання англійської мови – це можливість навчатися не виходячи з дому. Це особливо важливо в умовах війни та водночас це й мінус. Коли дитина перебуває на своїй території, поруч із батьками, вона відчуває всюдозволеність. Тому під заняття дитина може просто встати й піти в іншу кімнату тільки тому, що втомилася або нудно займатися. Дуже важливо заздалегідь пояснити дитині, що дистанційне навчання нічим не відрізняється від звичайного, і потрібно працювати до кінця заняття.

Щоб заняття принесли результати, потрібно дуже відповідально поставитися до повторення пройденого матеріалу та розмовної практики. Тому батькам доведеться ретельно стежити за тим, щоб дитина вчасно виконувала домашні завдання та ретельно готувалася до занять.

Ще до переваг дистанційного навчання англійської можна віднести таку, що заняття можна відвідувати всією сім'єю. Так батьки зможуть не тільки проконтролювати свого малюка, але і самі, можливо, навчатися чогось нового.

Тож дистанційні курси англійської мови – це:

- хобі для всієї родини;
- можливість проводити з дитиною більше часу;
- шанс налагодити контакт з малюком;
- спосіб навчити дитину відповідальності й самоорганізації.

Ми розуміємо сутність поняття «дистанційне навчання дітей дошкільного віку» як організацію партнерської освітньої взаємодії в умовах віддаленості вихователя від дітей та їх батьків (дорослих, які доглядають за дітьми), що функціонує синхронно та/чи асинхронно на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікативних (цифрових) технологій. Якість дошкільної освіти в Україні забезпечується Законами України «Про освіту» (2017) [10], «Про дошкільну освіту» (2001) [9], Концепцією розвитку дошкільної освіти (2020) [16], Концепцією освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020) [15], Базовим компонентом дошкільної освіти (2021) [2] та іншими нормативно-правовими актами, інструктивно-методичними документами. Нормативна база створює правове підґрунтя для запровадження дистанційного навчання в дошкільній освіті та педагогічні умови його реалізації, а саме: педагогічне партнерство ЗДО з батьками вихованців або особами, які їх замінюють; надання різних видів підтримки дітям, їхнім батькам, педагогічним працівникам у період дистанції; здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах дистанції; формування готовності вихователів працювати в умовах освітніх змін та суспільних викликів; забезпечення систематичного моніторингу організації освітнього процесу в ЗДО.

Педагоги ЗДО повинні бути забезпечені спеціалізованим програмним оснащенням та засобами інформаційно-комунікаційного зв'язку, у тому числі мережею Інтернет. У свою чергу діти також за допомогою батьків, асистентів, сімейних педагогів (гувернерів), доглядальників повинні мати доступ до відповідних пристроїв та інтернет-ресурсів.

Основними рисами дистанційного навчання є одночасна інтерактивна взаємодія педагога з дітьми та дорослими, які за ними доглядають, виокремлення часу в усіх партнерів освітньої взаємодії для освоєння дитиною пізнавального матеріалу, консультативного супроводу тощо. Позитивними сторонами дистанційного навчання в ЗДО є надання освітніх послуг на відстані, легке залучення додаткових інформаційних джерел, що поглиблюють, унаочнюють, збагачують тему заняття або вид діяльності. Основними ж недоліками є:

- ненадійне або відсутнє технічне оснащення в умовах воєнного стану;
- переформатування міжособистісної взаємодії вихователя з дітьми та дорослими, які за ними доглядають;
- недостатня інформаційно-технічна грамотність вихователів ЗДО;
- спонтанне (самостійне) перенавчання педагогічних працівників, оволодіння ними новими компетентностями, що необхідні для спілкування в режимі відеозв'язку, недостатньої чи відсутньої візуальної, емоційної та психологічної комунікації зі здобувачами освіти

Педагоги ЗДО повинні мати сукупність засобів надання дистанційного навчання: засоби надання освітнього матеріалу; засоби моніторингу якості дистанційної освіти дошкільників (система постійних відео-, фотозвітів, спостережень, оцінки та прогнозу змін стану сформованості тої чи іншої компетентності); засоби консультації дитини та її батьків; засоби інтерактивної співпраці вихователя, дитини і дорослих, які несуть відповідальність за її освіченість; можливість швидкого доповнення інформаційних ресурсів новою інформацією, коригування помилок тощо.

Сутність дистанційного навчання в ЗДО полягає в тому, щоб забезпечити продуктивну взаємодію між учасниками освітнього процесу, зокрема, комунікацію між вихователем, дітьми, батьками (або особами, які їх замінюють) та дітей між собою. Сталих вимог щодо здійснення дистанційного чи змішаного навчання немає, оскільки кожен педагог, маючи право на академічну свободу, творчо підходить до цієї роботи відповідно до вимог

освітньої програми розвитку дітей своєї групи, їхніх вікових та індивідуальних особливостей, сформованих міжособистісних взаємин як із дітьми, так і їхніми батьками.

На засадах партнерської педагогіки дистанційне навчання повинно базуватися на дотриманні *шести основних принципів*, актуальність і цінність яких зростає у воєнний період, а саме: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; діалог-взаємодія-взаємоповага; довіра у відносинах і стосунках; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків), принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Організація дистанційного навчання в дошкільній освіті повинна враховувати з одного боку – часткову несамотійність дитини (вона не орієнтується в часі, має труднощі у під'єднанні до онлайн-конференцій, потребує допомогу в підготовці матеріалу до заняття, може проявлятися мотиваційно-поведінкова неготовність брати участь у заняттях удома тощо), з іншого боку – потребує високої активності батьків, їх готовності брати участь у стимулюванні, організації дитячої ігрової, комунікативно-мовленнєвої, художньо-мовленнєвої, художньо-продуктивної, рухової діяльності та комунікувати і з вихователем, і з дитиною одночасно. Крім того, дорослі самі повинні бути безбар'єрні у спілкуванні.

Важливо відмітити, що вихователі дітей дошкільного віку, особливо у синхронному режимі дистанційного навчання, повинні вміти спілкуватися одночасно і з дітьми, і з батьками. До введення дистанційного навчання вихователі ще не мали сформованих компетентностей із синхронної онлайн-комунікації, «лагідної» онлайн-педагогізації батьків. Одна справа комунікувати, розвивати, виховувати, навчати дітей у закладі дошкільної освіти, а друга справа – через вебкамеру спілкуватися і з дітьми, і дорослими.

У асинхронному режимі вихователеві необхідно навчитися формулювати для батьків дописи лаконічного і доступного характеру з

максимальною емоційно-позитивною мотивацією та стимуляцією до спільної діяльності з власними дітьми [12]

Зауважимо, що коли ми говоримо про дистанційну освіту дітей дошкільного віку, то маємо пам'ятати про те, що інформація надається батькам, а вони вирішують у який зручний час для них і дитини цю інформацію (аудіо-, відео-, тексти казок, віршів, приклади організації дитячого експериментування, ігрової, зображувальної та інших видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку) пропонувати власній дитині, враховуючи її психофізіологічний та емоційний стан (якщо мова йде про використання ІКТ як засобу дистанційного навчання).

Докладніше про організацію дистанційного та змішаного навчання у закладі дошкільної освіти подано в Методичних рекомендаціях щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану (для засновників закладів, науково-педагогічних працівників ППРО, директорів та педагогічних працівників закладів дошкільної освіти) та журналі «Дошкільне виховання», де автори подають основні дидактичні вимоги до організації дистанційного навчання дошкільників та представляють каталог онлайн-інструментів для забезпечення дистанційного та змішаного навчання в ЗДО: освітні онлайн-платформи (віртуальні дошки; презентації та публікації; тести, опитувальники; створення дидактичних матеріалів; створення карт знань; створення і зберігання онлайн-книжок та коміксів), соціальні мережі (Viber, Messenger, Twitter, WhatsApp); сервіси відеозв'язку (Skype, Zoom, Hangust Meet, Google Meet, Cisco Webex, Microsoft Teams); сервіси для розміщення інформації (Dropbox, Google Drive, One Drive, відеохостинги, блоги, сайти) (Косенчук, Новик, 2020, с. 21). Як справедливо зазначають автори статті, рекомендовані платформи дають змогу реалізовувати авторські методичні задуми педагогів, створювати навчальні курси, гнучко розподіляючи контент між онлайн- та офлайн-частинами, диференціювати навчальні завдання, проводити онлайн-заняття, оперативно

надавати зворотний зв'язок, відстежувати динаміку кожної дитини, створювати та наповнювати особистісно-професійне портфоліо [19]

Зупинимось детально на цифрових інструментах сучасного педагогічного працівника в закладі дошкільної освіти під час дистанційного навчання англійської мови та для створення унікальних занять.

YouTube як популярний відеохостинг, що надає послуги розміщення відеоматеріалів, для розповсюдження й отримання інформації та знань із дошкільної освіти, все більше стає засобом науково-методичних і теоретико-практичних комунікацій. В YouTube можна розміщувати короткі 5-тихвилинні відеоролики занять за авторською програмою.

Розмістити рекомендовані матеріали для роботи з дітьми дошкільного віку можна як на індивідуальні сторінках у FB, так і на сторінках своїх ЗДО.

Освітні платформи.

Освітня онлайн дошка Padlet

Одним із таких інструментів навчання є віртуальна інтерактивна дошка (онлайн-дошка, електронна дошка, стіна), за допомогою якої можна посилити зацікавленість й активність педагогів та батьків. Інтерактивні онлайн дошки або стіни з'явилися у 2006-2007 рр. і на даний час продовжують набувати популярності серед педагогів. Дані веб сервіси надають можливість візуалізувати навчальний матеріал і репрезентувати його більш привабливо та зрозуміло, що допоможе педагогу цікаво провести заняття, а дітям – краще засвоїти новий навчальний матеріал, адже дані інструменти дозволяють об'єднувати текст, зображення, відео та аудіо в інтерактивний формат. Також їх можна використовувати як інструмент для організації кооперативної спільної діяльності дітей не тільки на занятті, а і вдома.

Зважаючи на актуальність постає питання у необхідності розгляду однієї з таких віртуальних дошок. Тому, ми розглянемо можливість віртуальної дошки Padlet для організації навчальної діяльності. Віртуальна інтерактивна дошка (електронна дошка, стіна, онлайн дошка) – це мережевий інструмент,

призначений для поєднання зображень, документів, відео та аудіо в інтерактивний формат.

На сьогодні у мережі Інтернет для створення онлайн дошок існують такі ресурси: Glogste (<http://edu.glogster.com/>), Dabbleboard (<http://dabbleboard.com/>), WikiWall (<http://wikiwall.ru/>), Twiddla (Scribblar [38], Padlet, безкоштовний ресурс [40]).

Padlet – це зручний та простий у використанні веб-сервіс для зберігання, організації та спільної роботи з різним контентом (документи, матеріали). Дана віртуальна дошка безмежна у кількості створюваних сторінок, а також підтримує кирилицю. В освітніх закладах даний веб сервіс буде зручним інструментом при організації колективної діяльності. Так як Padlet – безкоштовний сервіс, користуватися ним може будь хто бажаючий. Користуватись даним сервісом легко, а його можливостей для застосування в навчанні більш ніж достатньо. Для створення віртуальної дошки перш за все потрібно перейти за посиланням www.padlet.com і зареєструватися або увійти за допомогою існуючого акаунту в Facebook або Google (рис. 1, 2).

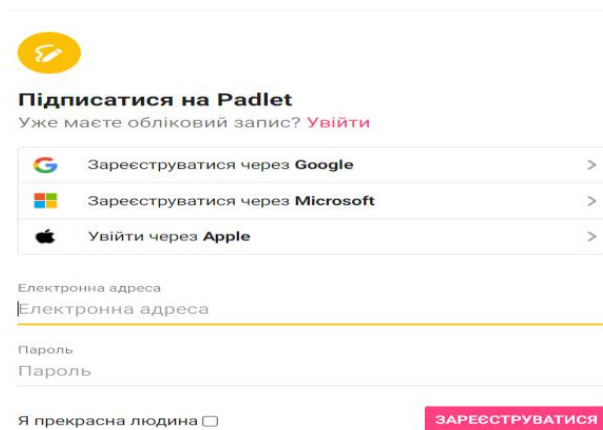

Рис. 1

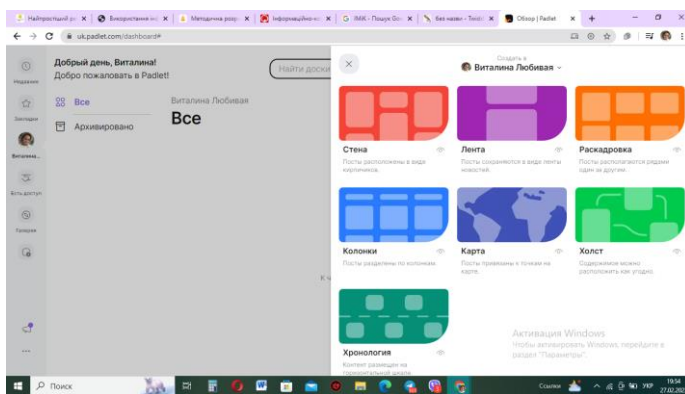

Рис. 2

Після входу в акаунт з'явиться Ваша особиста сторінка. Там можна змінювати налаштування облікового запису, переглядати створені дошки, певну статистику, а також безпосередньо перейти до створення віртуальної дошки, натиснувши кнопку «Створити PadLet».

При створенні віртуальної дошки потрібно дати їй назву, а також (за бажанням) додати опис. Фон можна вибрати із запропонованих або завантажити власний. В налаштуваннях можна встановити доступ до створеної дошки, він може бути як публічним, так і приватним. На онлайн-дошку можна прикріплювати файли, фото, замітки, створюючи певні публікації власноруч, також в будь-який момент є можливість модифікувати її, а саме змінити фон, назву та ін. Розглянемо можливості її використання в освітньому процесі:

- ✓ 1. *Знайомство на початку року. Ви можете створити дошку-портфолію, що розповідає про Вас, а також попросити батьків скласти власні дошки-портфолію про свою дитину, на які вони можуть додати будь-яку інформацію . В кінці року можна виконати інше завдання: подивитися, що змінилося за минулий рік, і розповісти про зміни.*
- ✓ 2. *Для проведення опитування після вивчення тієї чи іншої теми. Ви можете не тільки побачити відповіді в Padlet, але і прокоментувати їх, додавши текст, посилання або мультимедійний файл. Таку дошку зручно використовувати в подальшому для повторення матеріалу.*

- ✓ 3. Проведення батьківських зборів з батьками. Попросіть їх додавати на одну дошку всі ідеї і питання, обговоріть їх в кінці зустрічі. Планування заходів. Наприклад, якщо Ви плануєте екскурсію, то можете помістити на дошку всю необхідну інформацію: місце, маршрут, час виїзду, список необхідних з собою речей, і так далі.
- ✓ Padlet зручно використовувати як систему зберігання документів, завантаживши на дошку матеріали, які будуть доступні для скачування в будь-який час. Можна використовувати дошку для спільного збору матеріалів по тій чи іншій темі. Педагоги при цьому можуть працювати як усім колективом, так і в групах.

Переваги веб-сервісу Padlet:

- простий і інтуїтивно зрозумілий;
- гнучкий;
- можна додати будь-який тип файлу, організувати все так, як Ви хочете і зробити віртуальну дошку як загальною так і приватною;
- портативний;
- доступні IOS, Android і Kindle додатки;
- приватний і безпечний;
- можна зробити Padlet видимим тільки для обраної групи людей.

Недоліки Padlet:

- якщо Ви створюєте дошку без реєстрації, то її редагування можливе лише протягом 24 годин;
- бізнес-версія платна;

Як налаштувати дошку Padlet:

Для того, щоб скористатися можливостями сервісу необхідно:

1. Завантажити сайт <https://uk.padlet.com/> та зареєструватися на ньому, що у подальшому дозволить редагувати створені дошки. Зауважимо! Працювати з Padlet можливо й без реєстрації, для цього достатньо натиснути кнопку **Створити стіну** на головній сторінці сервісу, але в цьому разі дошка буде доступною для редагування тільки 24 години.

2. Оформити та наповнити даними дошку. Оформлення дошки розпочинається з кнопки **Змінити стіну**. На вкладці, що відкриється у полі **Назва** ви можете ввести назву дошки, а у полі **Опис**— опис дошки, натиснувши кнопку **Обої** можете обрати фон для оформлення стіни.

Для додавання на стіну інформації необхідно двічі клацнути на вільному місці дошки, після чого з'явиться фрейм, у який ви можете додати посилання, знімок з веб-камери або файл з комп'ютера. Ширина фрейму регулюється «мишею».

3. Організувати сумісний доступ користувачів до дошки. Кожна дошка має свою унікальну адресу, яку можна повідомити іншим користувачам з метою спільного наповнення та редагування. Для налаштування доступу до дошки необхідно клацнути кнопку **Змінити поточну стіну**. На вкладці, що відкриється клацніть кнопку **Приватність**. У вікні, що відкриється задайте відповідний рівень доступу до дошки: **Може переглядати** (користувачі можуть тільки переглядати пости); **Може писати** (користувачі можуть переглядати і додавати власні пости); **Може змінювати налаштування** (користувачі можуть переглядати, писати, редагувати будь-які пости).

Зазначимо, що створену дошку можна розмістити в соціальних мережах (Facebook, Viber, Twitter, Google та ін.), зберігати у вигляді електронного документа у форматах PDF, Excel, CSV, отримати RSS-фід або відправити по електронній пошті, вставити у власну сторінку або блог за допомогою html-коду, а також використовувати мобільну версію з QR кодом.

Отже, можна зробити висновок, що Padlet – це зручний, легкий у роботі сервіс, призначений для збереження, організації та спільної роботи з різним контентом у визначеному віртуальному просторі, застосування якого у навчальній діяльності сприятиме формуванню таких навичок: критичне мислення, творче вирішення завдань, конструктивне спілкування й обговорення, співпраця. Приклад авторського варіанту організації такої дошки (рис. 3):

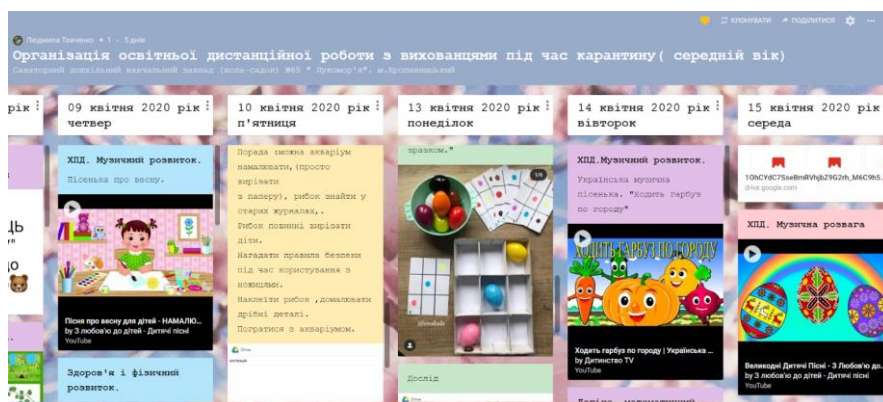

Рис. 3

Освітній проєкт «Всеосвіта» – це сучасна платформа, яка допомагає педагогам професійно зростати та підвищувати педагогічну майстерність. Тут є всі необхідні інструменти для організації дистанційного навчання, безкоштовна онлайн-бібліотека методичних матеріалів, розробки для розвитку й навчання дітей будь-якого віку. Користування платформи «Всеосвіта» є безкоштовним. Використання «Конструктора тестів» на платформі «Всеосвіта» є безкоштовним. Для того, аби почати роботу з «Конструктором тестів» потрібно зареєструватися на платформі «Всеосвіта».

Як створити акаунт на «Всеосвіті»

- ✓ зареєструватися через Facebook;
- ✓ увійти через Google;
- ✓ реєстрація на сайті.

Після повної реєстрації на платформі «Всеосвіта» вам буде наданий доступ до всіх можливостей платформи, а саме:

- ✓ на платформі «Всеосвіта» – створення журналів та доступ до всіх функцій електронного журналу;
- ✓ спілкування з усіма учасниками освітнього процесу;
- ✓ створення занять (уроків) на закріплення ;
- ✓ створення та ведення блогів та новин у власному закладі освіти;
- ✓ створення та ведення бібліотеки методичних матеріалів;
- ✓ зберігання всіх власних документів у кабінеті «Досягнення»;

- ✓ участь в підвищенні кваліфікації від провідних фахівців в галузі освіти та безперебійний цілодобовий доступ до всіх матеріалів таких заходів;
- ✓ створення та введення репетиторського профілю;
- ✓ проведення дистанційних сезонних олімпіад та конкурсів
- ✓ можливість бути в епіцентрі освітніх новин.

На платформі Всеосвіта є можливість створювати власні тести, що також дуже зручно та власні інтерактивні уроки

LearningApps.org – загальнодоступний безкоштовний он-лайн-сервіс, заснований на роботі з готовими шаблонами-заготовками для заповнення, призначений для створення інтерактивних завдань різного рівня складності, тематики та формату. Самі розробники сервісу – Центр Педагогічного коледжу інформатики освіти РН Верн у співпраці з університетом міста Майнц та Університетом міста Циттау/Герліц – характеризують цей сервіс так: LearningApps.org є додатком Web 2.0 для підтримки навчання та процесу викладання за допомогою інтерактивних модулів. Існуючі модулі можуть бути безпосередньо включені у зміст навчання, а також їх можна змінювати або створювати в оперативному режимі. Метою є також збори інтерактивних блоків і можливість зробити їх загальнодоступним. Такі блоки (так звані програми або вправи) не включені з цієї причини ні в які програми або конкретні сценарії.

Рідна мова LearningApps.org – німецька, але на сайті реалізована багатомовна підтримка. Тематика створення завдань у цьому ресурсі достатньо різноманітна. Категорії можливих завдань можна умовно поділити на такі типи: вибір, послідовність, розподіл, заповнення, інструменти, онлайн-ігри, кросворд, знайти пару тощо. Важливою допоміжною функцією цього сайту є можливість переглянути завдання інших користувачів як приклад для розроблення власної інтерактивної вправи.

Категорії завдань розташовані у вигляді зручної сітки зображень, на якій також можна побачити рейтинг категорії завдання відповідно до кількості разів використання цього шаблону іншими користувачами. Натиснувши на

зображення значка категорії вправи, ми переходимо у режим безпосередньої її розробки. Після створення певного завдання у нас з'являється можливість опублікувати його, скачати або поділитися з іншими.

Ресурс LearningApps відрізняється від інших сервісів створення дидактичних та інтерактивних завдань великим різноманіттям вибору шаблонів вправ і функцій виконання.

Охарактеризуємо позитивні якості роботи з сервісом LearningApps.org: безкоштовний сервіс; доброзичливий інтерфейс; можливість обміну інтерактивними завданнями; завдання можна створювати і редагувати в режимі он-лайн, використовуючи різні шаблони; багато шаблонів підтримують роботу з картинками, звуком та відео; моментальна перевірка правильності виконання завдання; на сайті можна вибрати категорію: «Людина і навколишнє середовище», «Мистецтво», «Біологія» та інші, а також «Всі категорії»; можна отримати посилання для відправки по електронній пошті або код для вбудовування в блог або сайт, і на Вікі Вікі-сторінку.

Було б не правильно, не розкрити негативні якості роботи сервісу, хоча їх і не так багато: частина шаблонів не підтримує кирилицю; підключення освітнього закладу до Інтернету; в шаблонах зустрічаються окремі помилки, які неможливо виправити вручну; деякі шаблони вправ змінюються або їх вилучають з сайту.

Ресурс LearningApps використовують для створення різних інтерактивних наочних вправ в іграх, конкурсах, заняттях. Види інтерактивних вправ в системі LearningApps.org: категорія Вибір (Вікторина, Вікторина з вибором правильної відповіді, Виділити слова, Хто хоче стати мільйонером? Слова з букв); категорія Розподіл (Гра «Парочки», Знайди пару, Пазл «Впізнайко», Сорткування, Співвідношення) та інші.

Отже, можна зробити висновок, що застосування сервісу LearningApps.org для створення інтерактивних вправ, відкриває перед освітянами нові можливості й перспективи. З'явилася технологічна можливість вносити свої дописи і мультимедійні додатки до існуючих сайтів швидко, не

знаючи мов програмування, не маючи спеціальних знань. LearningApps.org дозволяє формувати, інформаційно-комунікаційну компетентність педагогів, батьків, дітей та розвиває їх комп'ютерну грамотність.

Використовуючи ресурс LearningApps можна створювати власні інтерактивні вправи для дітей різного дошкільного віку.

Сайт створення пазлів www.jigsawplanet.com. Пазл – це цікава розвиваюча і навчальна гра, яка вимагає посидючості, акуратності, терпіння і уважності. Збираючи картину, дитина пізнає зв'язки між частиною і цілим, розвиває логічне мислення і дрібну моторику рук.

Коли дитина довгий час збирає з пазлів картину, це вчить її впродовж тривалого періоду займатися однією справою, розвиваємо посидючість.

Отже, для дитини дошкільного віку, пазл:

- робить дитину більш спокійною і посидючою, дає можливість відпочити від дня і забути про свої дрібні неприємності;
- хороший відпочинок;
- додаткове тренування дрібної моторики;
- і, звичайно, пазли розвивають фантазію.

На сайті можна обрати пазл на свій смак. Тут є можливість скласти картинку, на якій зображена та річ, яка подобається саме Тобі, – ніжна квітка, миле звірятко чи улюблений персонаж. Це дуже зручно для занять з англійської мови. Це одночасно і чудовий спосіб захопитися англійською мовою граючись. Вони гарно тренують уважність, допомагаючи пізнавати світ навколо. Сай дуже зручний: можна зробити пазл із будь-якої картинки самостійно і безкоштовно; можна зробити додаткові налаштування, вибрати форму пазлу; вибрати кількість окремих частин пазлу по вертикалі та горизонталі і створити пазл; зберегти кожний елемент пазлу, як зображення; роздрукувати отриманий пазл; зібрати пазл на екрані гаджету.

Освітня платформа дошкільників www.Learning.ua. Цю платформу можна адаптувати і для вивчення ІМ з дітьми старшого дошкільного віку. Наприклад, це можуть бути комбіновані заняття, або заняття з ІМ з елементами

математики. Мета Learning.ua – надати дітям інструмент доступного та практичного навчання. Здобувати нові знання легше, якщо навчання подається як гра. Кожна вправа сайту являє собою рівень цієї гри, долаючи який дитина отримує винагороди - цікаві міні-ігри, які дають змогу відволіктись і відпочити. Це механізм, який відображає досягнення дитини, темпи та слабкі місця. Мета – показати дитині не оцінки, а дані які об'єктивно показують результати, та куди і як потрібно рухатись.

Отже, впровадження цифрових технологій в освітній процес є однією з найбільш важливих тенденцій розвитку освіти. Вони сприяють його інтенсифікації, збільшують швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань здобувачами освіти. Процес навчання стає більш мобільним, диференційованим та індивідуальним. При цьому важливим є те, що технології не замінюють педагога, а доповнюють його. Таким заняттям властиві адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання індивідуальної та групової роботи, часова не обмеженість навчання.

Цифрові технології створюють вихователю нові можливості, дозволяючи разом із здобувачем освіти отримувати задоволення від захоплюючого процесу спілкування та пізнання. Вони сприяють автоматизації більшої частини роботи педагога, вивільняючи людський ресурс на пошук, спілкування, індивідуальну роботу із здобувачами, уможливають отримання моментального зворотнього зв'язку, покращують ефективність управління освітнім процесом та освітою в цілому.

На сьогоднішній день дистанційна освіта є вимогою часу і тому набуває популярності використання інтернет-сервісів для створення цікавих дидактичних матеріалів з будь-якої теми з використанням текстів, зображень, відео та аудіо файлів, у тому числі інтерактивних. Дані сервіси стають зручним інструментом для створення електронного супроводу заняття з англійської мови, семінару, розваги, батьківських зборів, педагогічної ради. Створені завдання можна розмістити на власному сайті або блозі.

Завдяки використанню системи дистанційного навчання можна вчити іноземної мови дітей дошкільного віку, зробити процес навчання цікавим та успішним. Педагогам потрібно використовувати цифрові інструменти у педагогічній діяльності і постійно вдосконалювати свої навички та дізнаватися більше про можливості професійного розвитку.

Висновки до розділу 1

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє підсумувати, що використання дистанційних технологій в навчанні англійської мови дітей старшого дошкільного віку, розглядається як сукупність спеціальних технологій, що спрямовані оптимізувати освітній процес в ЗДО, передусім в ключових аспектах: доступність технології; практичне застосування інформації для успішного виконання англійськомовної діяльності.

З'ясовано, що дослідженню феномену дистанційних технологій в навчанні іноземної (англійської мови) присвячено низку наукових розвідок зарубіжних і вітчизняних досліджень в царині педагогіки (G. Laborda, J. Blake, D. Prativi, S. White, H. Litof, Т. Полонська, З. Футерман, О. Чернякова, Т. Шкваріна, О. Трубіцина, Г. Кушнір, О. Зарівна, Н. Муліна, Ф. Лозинський, С. Липченко, М. Усик, Є. Кравець), психології (Т. Miller, О. Sakir, F. Erdogy, B. Jain, Г. С. Тарасенко, М. Самборська, О. Воронько, І. Щербань, О. Ворначев, В. Лук'яненко, О. Безлюдний, В. Безлюдна), інформатики (E. Maluga, X. Jio, R. Blace, С. Puteh, M. Alemi, В. Козачук, В. Котлярова, Ф. Ткач, І. Фурса, М. Тимчик, А. Трофименко, Л. Пилипюк).

В доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті сконцентровано увагу на необхідності розвитку освіти на базисі використання прогресивних концепцій, запровадження інноваційних технологій і методичних досягнень в освітньому процесі. Традиційна концепція освіти, заснована на безпосередньому спілкуванні учасників освітнього процесу, видозмінилася. Вона доповнюється та урізноманітнюється інформаційно-комунікативними

технологіями, які містять діджиталізовану структуру, зокрема, – технології дистанційного навчання: (distance learning, m-learning: «модульне / блокове навчання», blended learning: «змішане навчання»). ІКТ ефективно використовуються в закладах дошкільної освіти. Це не флеш-карта з навчальним матеріалом, не наочна презентація, а використання під час занять сучасних стрімінгових онлайн-сервісів, освітніх платформ, хмарних просторів, цифрових наративів, розвивальних проєктів.

В умовах глобалізаційних змін та технологізації, цифровізації digital-суспільства, важко зацікавлювати дошкільників традиційними засобами навчання: автентичними ілюстраціями, багатотомними словниками, застарілими довідниками та іншими друкованими матеріалами. Це зумовлює актуальність тематики нашого наукового дослідження. За методологічним принципом загальноєвропейських пропозицій з мовної освіти, методики та засоби для навчання іноземної (англійської) мови мають відображати цифровий контент, різноманітний за формою та ефективними для досягнення конкретних цілей, які ставить перед собою педагог, із урахуванням вікових, соціальних особливостей колективу вихованців – дітей старшого дошкільного віку.

РОЗДІЛ II. ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Діагностичний інструментарій для виявлення рівня знань з англійської мови в дітей старшого дошкільного віку.

Ми пропонуємо наступний діагностичний інструментарій для виявлення рівня знань з англійської мови в дітей старшого дошкільного віку. Та передусім зауважимо, що поділ дітей на підгрупи є важливою умовою у процесі навчання іноземної мови та організації констатувального етапу експериментального дослідження.

На констатувальному етапі дослідження ми пропонуємо визначати рівень знань з англійської мови в дітей старшого дошкільного віку, використовуючи ситуативно-ігровий підхід, а також, спостерігаючи за дітьми на заняттях. Розробляючи критерії для визначення рівнів знань з англійської мови в старших дошкільників, ми виходили з того, що вони є основою для порівняння, співставлення предметів чи явищ між собою, своєрідним еталоном вираженості певної якості. Критерії (від грец. *kriterion* – засіб судження, мірило) – як «мірило достовірності людських знань, їхньої відповідності об'єктивній дійсності» застосовуються під час оцінювання, визначення, класифікації, діагностування педагогічних явищ на основі загальнонаукових принципів. Критерії представляють собою сукупність показників, які дозволяють виділити певне явище з числа подібних. Для виявлення рівнів знань з англійської мови в старших дошкільників нами розроблені наступні критерії: 1) мовний; 2) аудитивний; 3) діалогічний (Додаток Б).

Ми не виокремлювали окремо мотиваційний критерій, керуючись тим, що в основі ситуативно-ігрового методу вже лежить комунікативна ситуація, метою якої є стимулювати дітей до мовленнєвої дії – підтримати розмову, дати відповідь на запитання і.т.п. Зазначені критерії, на нашу думку, найбільш повною мірою дозволяють оцінити рівень знань з англійської мови у старших

дошкільників.

Відповідно до вищезазначених критеріїв ми виокремлюємо високий, середній, низький рівні знань з англійської мови у старших дошкільників.

Під рівнем знань з англійської мови старших дошкільників ми розуміємо ступінь прояву виокремлених нами показників. Мовний – кількість правильно перекладених лексичних одиниць, словосполучень і граматичних структур з англійської мови рідною і навпаки; вжитих і вимовлених відповідно до норм англійської мови; 2) аудитивний фіксував кількість розуміння сприйнятих на слух лексичних одиниць, граматичних структур англійської мови висловлювання; 3) діалогічний критерій фіксував кількість продукованих реплік різних функціональних типів, звернених і правильно оформлених у мовному відношенні.

Рівень знань з англійської мови в дітей визначається за узагальненими результатами виконання серії спеціально дібраних завдань. З урахуванням розбіжності результатів, рівень знань дітей представляємо трьома рівнями: *високим* (18-20 балів), який характеризується наявністю умінь перекладати з рідної англійською мовою і навпаки слова та словосполучення; розуміти почуті в помірному темпі мовлення речення, лексичні одиниці, словосполучення; з інтонаційною виразністю логічно висловлюватися за темою; підтримувати діалог, використовуючи репліки відповідно до ситуації спілкування (допускаються незначні мовні та мовленнєві помилки, що не впливають на зміст висловлювання, не спотворюють його значення), обсягом висловлювання в 4-5 фраз; *середнім* (12-17 балів), ознаками якого є демонстрація зазначених у характеристиці достатнього рівня вмінь, але обсяг висловлювань дорівнює максимум 3-4 реченням; при цьому діти роблять значні мовні помилки, однак вони не змінюють змісту висловлювання; *низьким* (10-16 балів), що виявляється в наявності певних знань мовного матеріалу, але слабких навичках і вміннях; обсяг висловлювання становить 1-2 фрази, при цьому є значні мовні помилки, які істотно спотворюють зміст висловлювання, структуру речень за типом висловлювання. Комплексна робота з виявлення рівня знань з англійської мови

в дітей старшого дошкільного віку передбачає проведення серії ситуативно-ігрових ситуацій та вправ. Всі діагностувальні матеріали вміщено у Додатку Б.

Зауважимо, що якщо навчання відбувається лише в дистанційному форматі, то діагностування дитини з метою виявлення її рівня знань відбувається у формі співбесіди.

2.2. Особливості організації дистанційного навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку

У процесі організації дистанційного навчання англійської мови ми пропонуємо використовувати онлайн-дошку (стіну), мультимедійний ресурс для створення, спільного редагування та зберігання інформації – Padlet. Її просто опанувати та легко застосовувати для навчання. Padlet дозволить розміщувати на одній сторінці різноманітний контент: фотографії, малюнки, аудіофайли, відеоролики, нотатки, покликання на інші сайти мережі Інтернет.

Цей сервіс надає 5 безкоштовних дошок, яких, у цілому, вистачає для роботи з групою. У разі більш ширшого використання слід перейти на платний тариф. Для створення віртуальної дошки потрібно зареєструватись за покликанням <http://www.padlet.com> або увійти за допомогою існуючого акаунту в Facebook або Google+. Далі натискаєте кнопку «Створити Padlet» і обираєте тип розміщення матеріалів (пусті дошки): стіна, полотно, сітка, трансляція, бесіда, мапа, лінія часу, стовпці. Далі даєте назву своїй інтерактивній дошці. Фон виберіть із запропонованих або завантажте власний. А далі наповнюєте даними вашу дошку. Щоб створити повідомлення або завантажити мультимедіа, достатньо на віртуальній стіні двічі клацнути мишею. Пропонуємо наступні ідеї використання дошки Padlet

1. Збір інформації на певну тему.

Це найбільш популярний вид роботи з онлайн-дошкою.

Дуже зручно, коли збираєш в одному місці матеріал до теми заняття.

2. Майданчик для розміщення навчальних матеріалів

Для того щоб поділитися корисною інформацією, додатковими матеріалами, не обов'язково надсилати батькам в електронному листі купу прикріплених файлів і відео. Достатньо поділитися покликанням на онлайн-дошку, створюючи до кожного свого заняття нову тематичну віртуальну стіну з матеріалами.

3. Складання списків

Обожнюю цю можливість Padlet – складати списки різного роду. У мене є віртуальна стіна з моїми улюбленими музичними кліпами; місцями, куди я мрію вирушити в подорож.

4. Опитування

Можна провести опитування для батьків, створивши для збору думок віртуальну стіну, надаючи їм покликання на онлайн-дошку Padlet.

5. Словник до занять

Ресурс Padlet відмінно підходить для створення словників.

Регулярно можна додавати нові слова (для ознайомлення батьків) та ілюстрації до слів для дітей.

6. Розклад занять

7. Спільне домашнє завдання для батьків та дітей

Потрібно лиш завантажити завдання або додати матеріал на певну тему. Діти люблять працювати у віртуальному просторі разом з батьками.

Використання віртуальної дошки допоможе швидко ділитися інформацією і сприятиме взаємодії з батьками дітей.

Перед початком дистанційного навчання англійської мови слід дотримуватись двох правил: заняття мають бути в ігровій формі, а розклад занять – гнучким та зручним для батьків вихованців. Доцільно також провести анкетування батьків (**Додаток В**). Опитування дозволить більше дізнатися про дітей та підібрати оптимальний час для занять англійською мовою з дітьми дистанційно; підібрати індивідуальний підхід та на 100% реалізувати потенціал дитини. Також опитування сприятиме визначенню рівня англійської мови дитини. Звичайно, якщо навчання можливе в змішаному режимі, то визначення

рівня знань з англійської мови в дітей старшого дошкільного віку краще організувати так, як описане нами у розділі 2.1.

Батьків слід познайомити з результатами проходження дистанційного навчання. Наприклад, у процесі дистанційного навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку передбачається опанування рівнями: Pre A1, Рівень A1, Рівень A2.

Рівень Pre A1 – якщо у дитини немає досвіду з вивчення англійської мови. Після проходження курсу дитина вміє: після 15 занять – вітатися, знайомитися, ставити та відповідати на питання «Як справи?»; називати кольори, цифри та іграшки; коментувати базові дії; володіти основними займенниками: I, you; використовувати структуру have got; озвучувати приладдя для школи та навчання; після 30 – все, що перераховано вище, плюс: використовувати займенники (I, you, we, they); називати більше іграшок, кольорів та цифр; називати фрукти та овочі; називати домашніх тварин; після 60 занять – все, що перераховано вище, плюс на базовому рівні розмовляти про погоду; називати диких тварин; називати членів своєї сім'ї; на базовому рівні розповідати про свою рутину та повсякденне життя; на базовому рівні розповідати про прийом їжі (сніданок, обід, вечеря). Загальний словниковий запас на кінець курсу становитиме приблизно 500-600 слів.

Рівень A1 – якщо у дитини є невеликий досвід у вивченні мови, а наявний словниковий запас – 500-600 слів. Після проходження курсу дитина вміє: після 15 занять розповідати про себе: як звати, скільки років, які члени сім'ї в нього є (тато, мама, дідусь, бабуся, брати або сестри), використовуючи структуру I've got; називати їжу (овочі, фрукти), казати що подобається, а що не подобається, використовувати фразу Can I have?/Here you are; називати більше тварин (домашня худоба, тварини, дикі тварини, птахи); після 30 занять – все, що перераховано вище, плюс розповідати про свою оселю: які кімнати є та що в них знаходиться; називати дні тижня; називати одяг та базові дії з ним (зняти, одягти, покласти); називати місяці та пори року; після 60 занять – все, що перераховано вище, плюс називати частини тіла та що болить; називати

цифри 1-21; називати базові професії та дії, пов'язані з ними; на базовому рівні говорити про подорожі, методи пересування (транспорт), свої враження (емоції), місце подорожі (море, гори). Словниковий запас: +500 нових слів. Загальний словниковий запас дитини близько 1000 слів.

Рівень А2 – якщо у дитини є досвід у вивченні мови, є необхідний базовий словниковий запас – 800-1000 слів. Після проходження курсу дитина вміє: після 15 занять на базовому рівні говорити про свій день народження та подарунки; говорити про іграшки та інші предмети у контексті *It's my/It's your/It's his/It's her*; називати частини свого тіла, використовуючи фразу *This is my/These are my*; після 30 занять – все, що перераховано вище, плюс говорити про інших людей, описуючи їх (*tall, short, strong, weak, thin, fat, funny, sad* та ін.), використовуючи структуру *You're/She's/He's*; описувати тварин, використовуючи фразу *It's got*; використовувати прийменники місця; після 60 занять – все, що перераховано вище, плюс називати основні *regular/irregular* іменники; відповідати на запитання *What do you want?* та говорити, що він хоче на сніданок, обід чи вечерю, використовуючи фрази *I want/I don't want*; говорити про повсякденні обов'язки та рутину, відповідаючи на питання *Do you...? Yes, I do./No, I don't*; називати основні дії, що вміє, а що не вміє робити, використовуючи фразу *I can/I can't*; говорити на базовому рівні про Новий рік, Різдво, Пасху, Хелловін та інші свята (тематичні уроки в рамках курсу, в залежності від часу проходження). Словниковий запас: +500-600 нових слів. Загальний словниковий запас дитини близько 1500-1700 слів.

Звичайно, що критерії рівнів можуть змінюватися в залежності від віку дітей, їхніх можливостей, темпу навчання, регулярності відвідування занять дітьми тощо.

У дистанційному навчанні англійської мови є свої переваги: під час вивчення онлайн-англійської мови для дітей інформація буде вбиратися і осідати в голові несвідомими блоками, залишаючись на все життя; також до причин вчити англійську для дітей онлайн можна віднести той факт, що під час навчання у дітей поліпшується здатність концентрувати увагу; діти вчаться

вникати в деталі та розуміти всі явища, які відбуваються навколо них. Тому діти, які мають досвід навчання до школи, швидше побудують взаємини зі своїми однолітками, а також будуть добре вчитися. Вивчаючи іноземні мови в дистанційному режимі, дитина розвивається інтелектуально та вчитися мислити інакше, ніж її однолітки. Такі малюки швидше адаптуються до незвичної обстановки, вони більш розкуті в спілкуванні та гнучкі в нестандартних ситуаціях. Заняття з англійської – це високоінтелектуальний вид навантаження для людського мозку, який вибудовує абсолютно нову систему понять.

Як мають проходити уроки онлайн-англійської для дітей

Велика частина занять на онлайн-уроках проходить у формі розважальних ігор, які зацікавлять будь-яку сучасну дитину. Під час навчання педагог разом з дітьми занурюється в цікавий і незвіданий світ Англії, де існують нові невідомі слова. Усі ці слова необхідно поступово вивчити, а також зрозуміти їх значення. Для того, щоб, наприклад, звільнити принцесу зі страшного замку. Такі ігри дозволяють швидше засвоювати лексику, а також навчитися користуватися цими словами в повсякденному житті.

Викладаючи англійську для дітей дистанційно, педагог одразу ж починає своє спілкування з дітьми іноземною мовою. Навіть якщо дитина ніколи раніше не чула англійську мову, педагог знаходить спільну мову з нею вже на першому онлайн-уроці. Найчастіше навчання починається з вивчення форм і кольорів, педагог показує їх на собі і називає відповідні слова. Для дітей старшого віку можна використовувати презентації. Завдяки такому підходу діти швидко запам'ятовують потрібні назви, а також прив'язують слова до реального фізичного світу. Звичайно ж потрібно пам'ятати про дотримання індивідуального підходу в процесі навчання англійської мови, а отже на одному занятті не може бути присутніх більше аніж 5 дітей.

Наведемо приклад можливих методик навчання онлайн

Для дітей молодшого віку є особливі способи викладання. Вони включають в себе залучення дитини до самого процесу навчання і його активну участь. Розглянемо методики, які застосовуються сьогодні.

Методика Глена Домана. Під час вивчення англійської онлайн малюкам демонструються картки з малюнками, а також словами, що їм відповідають. Дитина, використовуючи зорову пам'ять, формує паралелі та швидко запам'ятовує нові слова.

Методика Зайцева. Дистанційна англійська для дітей за цією методикою є прекрасним способом навчити дитину читати. Вона передбачає використання таблиць і кубиків, на яких написані склади. Використовуючи їх, дитина повинна складати слова. Ці кубики мають різні кольори, розміри, звучання і так далі.

Проектна методика. Включає в себе проведення онлайн-уроків з використанням творчих завдань. Це може бути малюнок, розповідь, складання слайд-шоу та багато іншого.

Змішана методика. Таке навчання англійської для дітей онлайн передбачає якусь комбінацію перерахованих вище методик.

Наведемо орієнтовний приклад календарного планування дистанційних курсів англійської мови для дітей старшого дошкільного віку

Таблиця 2.1

**Календарне планування з англійської мови для дитячого садка
(старша група)**

В Е Р Е С Е Н Ї	Тема	Лексика	Усне мовлення
	1. Знайомство	What is your name? My name is... I, you, he, she	Пісня: «What is you name».
2. Знайомство	I am a boy(girl) Who are you?	Вірш: «I am a boy a little one».	

	3. Вітання, прощання	Good morning, good afternoon, good evening ,good bye	Вірш: «Good morning».
	4. Вітання, прощання	Hello, I'm glad to see you. Nice to meet you. How do you do!	Вірш: « Good bye», «Good morning when it's morning».
	5. Ввічливі слова	Thank you, please, I'm sorry. May I come in? Yes, you may/No, you may not.	Вірш: «Good night mother Good night father». Пісня: «Good morning, children, good morning».
	6. Питальні слова	What is this? what is that? This is a... That is a...	Гра: «Close your eyes, open your eyes»
	7. Команди	Stand up, sit down, go, run, swim, fly, march, jump, sleep	Do you run? Yes, I do Do you go? No, I do not
	8. Повторення вивченого матеріалу в іграх «Roll a ball», карткова робота.		
Ж О В Т Е Н Ь	Тема	Лексика	Усне мовлення
	1. Моя сім'я	Mother, father, sister, brother, family	Вірш: «My family »
	2. Моя сім'я	Child, children, baby, woman, man, grandmother, grandfather	Гра: «Questions» (Питання) Is this a father? – Yes, it is/ No, it is not.

	3. Домашні тварини	Cow, goat, horse, pig, sheep, rabbit, dog, cat, mouse	Вірш: «The cat and the mouse»
	4. Домашні тварини	Cock, hen, chick, goose, duck, duckling, frog, fish, kitten, puppy	Вірші: «I have a little dog», «My cat is black» Who is this? - This is a...
	5. Дикі тварини	Hare, fox, wolf, bear, squirrel, hedgehog, deer, owl, snake	Вірш: «Run as a wolf, jump as a hare, fly as an owl, go as a bear» What do you see? – I see a...
	6. Дикі тварини	Elephant, giraffe, zebra, lion, tiger, monkey, crocodile, kangaroo	Гра: «I like to go to the zoo»
	7. Лічба	One, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, ten	Вірш: «One, one, one Little dogs run» How many?
8. Повторення вивченого матеріалу в іграх «Snowballs», карткова робота.			

Л И С Т О П А Д	Тема	Лексика	Усне мовлення 71
	1.Кольори	White, yellow, orange, red, green, blue, pink, brown, purple, black.	Вірш: «I see green, I see yellow» Пісня: «I can see a rainbow» Гра: «Світлофор»
	2.Іграшки	Teddy-bear, drum, soldier, ball, doll, bell, kite, robot, car, skipping-rope.	What do you play with? I play with a...(ball) Гра: «What is missing?»
	3.Іграшки	Pyramid, balloon, block, box, top, hoop, flag, doll's carriage, rocket, pistol, trumpet.	Вірш: «I have a ball, I have a car» Пісня: «One and two and three and four I'm sitting on the floor»
	4.Меблі, оточення	Clock, vase, shelf, lamp, bed, sofa, wardrobe, TV set, bookcase, drawers.	What do you see?-I see a...(clock) What do you have?-I have a...(bed) Гра: «Find and point»
	5.Меблі, оточення	Chair, arm-chair, table, buffet, picture, fridge, piano, sink, computer.	Can you see a chair?-Yes, I can/ No, I cannot.
	6.Мій дім	Room, floor, window, ceiling, door, carpet, mat, curtains.	Вірш: «Look at the ceiling».
	7.Мій дім	Bedroom, living-room, balcony, toilet, bathroom, children's room, study.	Вірш: «Kitchen is the best place for me », «I like to do my room myself».
8.Повторення вивченого матеріалу. Ігри «Take a card», « Echo».			
Г Р	Тема	Лексика	Усне мовлення

1. Зимовий одяг	Fur-cap, fur-coat, coat, scarf, mittens, trousers, parka, sweater, jacket, cardigan, rain-coat.	What do you put on? I put on my sweater.
2. Взуття	Boots, high boots, shoes, slippers, trainers, sandals, socks.	Вірш: «Shoes and boots, boots and shoes, come and buy what you choose»
3. Літній одяг	Dress, sun-dress, skirt, shirt, tights, cap, jeans, blouse, shorts, suit, panama.	Вірш: «I'm putting on my skirt One, two, three! I'm putting on my shirt Look at me!»
4. Ванна кімната	Bath, water, shower, towel, sponge, mirror, glass.	Give me a towel-one, two, three. I'll take a shower, than look at me.
5. Предмети гігієни	Shampoo, toothbrush, toothpaste, brush, soap.	What do you need?-I need a...(soap). There is a brush in the bathroom
6. Зимові розваги	Snow, frost, snowball, snowman, ski, skate, sledge, winter, cold, snowflake.	Вірш: «New Year Day-happy day», «It is winter, it is cold». Пісня: «Oh, Christmas Tree»
7. Новий рік	Holiday, New Year, Christmas, Christmas Tree, New Year decorations, Father Frost, Snow Maiden, present.	Пісня: «I wish you a Merry Christmas» Вірші: «We have a fir-tree in the hall», «What do you see in the fir-tree?»
8. Свято Нового року		

	Тема	Лексика	Усне мовлення
Л Ю Т И Й	1.Посуд	Spoon, fork, knife, cup, plate, glass, napkin, kettle	Гра: «Lay the table»(Сервіруємо стіл) I put a...(spoon) on the table.
	2.Посуд	Bottle, saucepan, frying-pan, saucer, teapot, tray	Вірш: «Help your mother lay the table, put a knife, a fork, a spoon»
	3.Фрукти	Banana, apple, pear, lemon, plum, orange, pine-apple, grapes, tangerine	Вірш: «Lemons are sour, Bananas are sweet, Apples are juicy And nice to eat»
	4.Фрукти	Melon, water-melon, cherry, strawberry, raspberry, peach, apricot	Вірш: «Pears and apples Nuts and honey All this things Go into my tummy» Гра: «Fruit basket»
	5.Овочі	Onion, garlic, potato, tomato, cucumber, cabbage, carrot, beet, pepper, radish, corn	Ігри: «Cook borshch»(зваримо борщ), «On the vegetable garden»(на городі)
	6.Готові страви	Milk, coffee, tea, juice, soup, sausage, porridge ,salad, cutlet, chicken, meat, fish, bread, butter, sandwich, cheese	Вірш: «I like bread and jam, I like cheese and ham»
	7.Готові страви	Jam, chocolate, cake, honey, candy, ice-cream, yoghurt, sugar, salt	Вірш: «The kitchen is the nicest place»

	8.Повторення вивченого матеріалу. Гра: «Like-dislike»(любить-не любить)		
Б Е Р Е З Е Н Ь	Тема	Лексика	Усне мовлення
	1.Квіти	Lily, rose, tulip, snowdrop, daisy, blue bell, poppy, dandelion Прийменники: in, on, at	Гра: «Make a bouquet»(Зберемо букет)
	2.Свято 8 Березня	Love, kiss, present, flowers, 8-th of March, happy, gay	Пісня: «My dear, dear Mummy I love you very much»
	3.Пори року	Spring, summer, autumn, winter	Пісня: «Spring is green» What season is it now? - It's...(spring)
	4.Час, частини доби	Day, night, morning, evening, year, month, time	What is the time? - It's...(two o'clock) Гра: «What's the time, mr. Wolf?»(Котра година, містер вовк?)
	5.Щоденні справи	Wash the face, brush the teeth, comb the hair, drink tea, eat, walk in the yard, dress, make a bed	Гра: «Say and show»(Скажи і покажи)
	6.Щоденні справи	To have breakfast(dinner, supper), to do exercise, to watch TV, to play games(the piano), to read books	Пісня: «This is the way I wash my face»

	7.Допомога по господарству	Wash up the dishes, clean the room, sweep the floor, dust a table, make a bed, cook the food, water the flowers	Гра: «Help your mother»(Допоможи мамусі)
	8.Повторення вивченого матеріалу. Гра: «Seasons»(Пори року)		
К В І Т Е Н Ь	Тема	Лексика	Усне мовлення
	1.Частини тіла	Nose, mouth, eyes, ears, face, hair, head, cheeks, neck, teeth	Вірш: «Ten little fingers, Ten little toes»
	2. Частини тіла	Hands, legs, toes, fingers, shoulders, back, belly, feet, knees, arms	Пісня: «Head, shoulders, knees and toes» Вірш: «I have a head, it's very well»
	3. Природа	Sun, sky, moon, star, cloud, grass, bush, tree, log, flower, ground, butterfly	Вірш: «The bird is grey, the sky is blue» Гра: «Trees in the forest- stood, stood, stood»
	4. Погода	Windy, rainy, snowy, sunny, cold, hot, river, forest, park	Гра: «Rain, rain, drop, drop, drop, In the forest- hop, hop, hop»
	5. Вулиця, будівлі	Kindergarten, school, house, zoo, market, supermarket, hospital, plant	Where do you go?-I go to the park (yard) Вірш: «I go to the cinema, I go to the circus, I go to the zoo, it is the nicest places»

	6. Вулиця, будівлі	Bench, monument, cinema, museum, stadium, church, garage, circus, café, yard	Пісня : «I love my kindergarten» Where is Tom (Marry)?
	7. Зустрінемо гостей	What is your name? How old are you? How are you? Are you hungry?	Гра: «At the table» (За столом)
	8. Повторення вивченого матеріалу. Ігри: «Weather»(Погода), «Colours» (Кольори)		
Т Р А В Е Н Ь	Тема	Лексика	Усне мовлення
	1. Транспорт	Car, lorry, ship, plane, train, tractor	What do you go by? - I go by...(plane)
	2. Транспорт	Bicycle, motor-cycle, bus, trolley-bus, tram, helicopter, rocket, traffic light	Вірш: «The cars and trams in our town Run up and down, up and down»
	3. Професії	Teacher, doctor, driver, builder, cook, policeman, seller, pilot	Who is your mother(father, sister)? My mother is a teacher(doctor, seller)
	4. Професії	Clown, singer, dancer, painter, actor, sportsman	Вірш: «What do you want to be Can you tell me?»
	5. Шкільне приладдя	Book, copy-book, album, pen, pencil, pencil-box, ruler, eraser, paints	What do you need? - I need a book(pen, ruler) Where is the pen? - It is on the table

6.Шкільне приладдя	Blackboard, computer, desk, bag, classroom, piece of chalk	Гра: «Pick up a schoolbag»(Збери портфель)
7.Казкові герої	Witch, shirt, king, queen, prince, princess, monster, ghost, dragon, magic	Пісня: «A witch came flying»(Відьма прилітає)
8.Інсценування казки(за вибором),розваги		

У Додатку Д нами також подано авторську програму для дистанційного навчання англійської мови з дітьми дошкільного віку (4-6 років).

Під час дистанційного навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку слід дотримуватись вимог до організації занять дітей з комп'ютером в ЗДО (Додаток Д)

Робота з дітьми з використання ІКТ в пізнавальному розвитку дітей дошкільного віку, має базуватися на наступних принципах.

1. Принцип наочності. З представленими в комп'ютерній формі об'єктами можна здійснити різні дії, вичленувати головні закономірності досліджуваного предмета, явища або розглянути їх у деталях. Процеси, що моделюються комп'ютером, можуть бути різноманітними за формою і змістом, демонструвати екологічні та інші явища дійсності.

2. Принцип привабливості. Завдяки презентаціям діти, які зазвичай не відрізнялися високою активністю в безпосередньо освітньої та спільної діяльності, стали активно висловлювати свою думку, міркувати.

3. Принцип систематичності і послідовності. Передбачає, як з організацією пізнавального матеріалу, так і з системою дій дитини по його засвоєнню: сприйняттям з екрану, роз'ясненням вихователя, самостійною

роботою.

4. Принцип психологічного комфорту Передбачає зняття всіх стресоутворюючих факторів в освітньому процесі, створення в групі атмосфери, орієнтованої на реалізацію ідей педагогіки співробітництва, розвиток діалогових форм спілкування.

5. Принцип цілісності. Передбачає формування у дітей узагальненого системного уявлення про світ (природу, суспільство, самому собі)

Звісно, дошкільнята мають свої вікові особливості, і їх потрібно враховувати педагогам при проведенні онлайн-занять, щоб навчання було ефективним та цікавим.

Дотримання санітарно-гігієнічних норм. Це й належне освітлення, температурний режим, провітрювання кімнати. Тільки в належних санітарно-гігієнічних умовах можливе ефективне навчання.

Найпродуктивнішим часом для навчання є перша половина дня. Тому заняття варто проводити саме в цей час.

Багато мати сталий розклад занять, внесений у режим дня.

Перед заняттям необхідно усунути фактори, що можуть відволікати дитину від навчання.

Не можна забувати про фізкультхвилинки, руханки, пальчикові ігри, вправи для збереження зору та ін.. Їх потрібно проводити через кожні 10-15 хв онлайн-заняття. Але це залежить і від індивідуальних особливостей дитини. Тож при виявленні перших ознак втоми, потрібно робити нескладні фізичні вправи. Фізкультхвилинки знімають втому, покращують функціонування мозку, нормалізують увагу й активність, відновлюють тонус м'язів, знімають напругу з органів зору та слуху, з втомлених від письма пальців, відновлюють сили й робочий настрій, додають бадьорості.

У дошкільному віці дуже важливу роль має емоційний стан дитини. Варто уважно слідкувати за емоційним настроєм дитини, включати вправи, які викликають почуття радості, за потреби змінювати види діяльності.

Гра є важливим джерелом розвитку дитини дошкільного віку. Через гру

дітлахи пізнають світ, розкривають свої творчі здібності. Без гри неможливий повноцінний розвиток дошкільнят. Тому на заняттях варто використовувати різноманітні навчальні ігри. Гра в руках умілого педагога перетвориться на дієвий засіб навчання, вимагаючи розумового напруження від учасників і одночасно даруючи насолоду від успішної діяльності.

Неможливо уявити дитину дошкільного віку без іграшок. Іграшки розвивають, виховують, навчають. Тому іграшки потрібно використовувати і під час дистанційних занять.

Увага дитини ще нестійка. Дитина не може довго концентруватися на одному завданні, тому важливо змінювати різні види діяльності.

Наочно-образне мислення є переважаючим у дітей дошкільного віку. Тому під час занять потрібно використовувати достатньо наочності. При онлайн-заняттях це може бути як наочність, яку показує педагог, так і фотографії, малюнки, картки, які показуються на екрані комп'ютера.

Діти дуже люблять дивитися мультфільми, слухати та співати веселі пісеньки, танцювати. Тому на заняттях варто використовувати коротенькі навчальні відео, тривалістю 2-3 хв. Вихователі/керівники гуртків можуть самостійно записувати коротенькі відео, які діти з батьками потім зможуть передивитися у вільний час. Відео можна розмістити на дошці Padlet.

Важливим є те, що в організації дистанційного навчання під час воєнного стану важливо педагогу проявляти професійні навички педагога-фасилітатора як дитячої, так батьківської аудиторії, зокрема такі:

- мовленнєві: доступність, виразність, емоційність, логічність, доречність, правильність висловлювань;

- психо- та соціолінгвістичні: усвідомлення того факту, що усне чи письмове мовлення це важливий (а часом перший) засіб професійної діяльності та реалізації в умовах дистанційного навчання у воєнний час. Вихователь повинен як ніколи бути вправним оратором, мати гарно поставлений голос, володіти миттєвою реакцією, вміти дешифрувати (передбачати) приховану думку в мовленні дітей та батьків; володіти культурою мовлення,

дотримуватися етикету; бути готовим до проявів мовленнєвої поведінки різних народів; вміти організовувати міжкультурну, різновікову та гендерну комунікацію шляхом вивчення мовленнєвої поведінки окремих комунікантів, мовного колективу, ролі мови й мовлення у згуртуванні людей, у збереженні атмосфери взаємодії, взаємоповаги та взаємодопомоги.

Використовувати в онлайн-спілкуванні вербальні та невербальні засоби – мовлення не просто емоційне, а часом експресивне, голос чіткий із різноманітними модуляціями (радості, здивування, інтриги, суму, розпачу тощо; тихе – голосне, низьке – високе, швидке – повільне), активне створення «звукових масок» героїв під час читання літературних творів, жвава міміка, постановка дітям відкритих запитань, активне слухання дитини (помахи голови, вигуки та ін.) тощо;

- дитиноцентровані: проявляти гуманізм та толерантність до дітей та батьків; надавати психолого-педагогічну підтримку, враховувати можливість отримання і дітьми, і дорослими психотравми знаступними агресивними проявами у поведінці або замиканням у собі, створювати позитивну комфортну атмосферу для розвитку дітей та комунікації з батьками; вміння формулювати позитивні повідомлення дитині (без критики, оцінювання, для м'якого спрямування її діяльності); вміння аналізувати роботи дітей (формулювати позитивні судження, обходитися без зауважень, натомість висловлювати рекомендації, враховувати, що виріб може бути результатом спільної діяльності дитини з дорослим, а дорослий іноді вразливіший за дитину), мотивувати малюків на подальшу діяльність; батьків закликати не робити за дитину, а допомагати зробити самій (правило М. Монтесорі «допоможи мені зробити це самому»), наближувати освітню діяльність до інтересів, нахилів і запитів дітей, створювати можливості вибору, творчості і експериментування тощо;

- психотерапевтичні – бути готовим поговорити про війну, про безпеку та небезпеку, про емоції, плани на майбутнє тощо;

- цифрові – вміти підібрати та розмістити освітній контент у соціальних групах; підготувати власний онлайн-інструмент; режисерські, операторські,

акторські здібності у підготовці відеопродукту.

Отже, якщо врахувати всі особливості дітей дошкільного віку та організувати дистанційне навчання якісно, то процес вивчення англійської мови в дистанційному форматі буде цікавим та ефективним.

Висновки до розділу 2

Із метою розвитку репродуктивних та рецептивних лексичних навичок, умінь на різних етапах (автоматизації, ознайомлення, практичне застосування) вважаємо за доцільне використовувати можливості «мобільних» ресурсів (англомовні радіо -, аудіо -, відеоматеріали;; on-line зустрічі з носіями мови); брати участь в комунікації; використовувати спеціально створені, згенеровані завдання та вправи з опорою на рідну мову; організувати процес самоосвіти з використанням доступних засобів навчання (інструкцій, допоміжних електронних ресурсів); комбінувати види діяльності (створення презентацій, виконання англомовних тест-вправ) із поступовим білінгвальним використанням рідної мови й іноземної (англійської) тощо.

Безсумнівно, зазначені шляхи можуть стати дієвими у процесі формування англомовної компетентності за умови почергового або ступеневого застосування, врахування факторів їх інноваційності, доступності, актуальності для певної вікової категорії. Для дітей старшого дошкільного віку важливим є спосіб подачі лексичного матеріалу, що повинен бути водночас нетрадиційним, захоплюючим, інформативним, креативним, оригінальним.

Матеріали Internet-ресурсів можуть застосовуватися у межах самоосвіти або як завдання для домашнього вивчення. Застосування засобів дистанційного навчання має низку переваг, які сприяють опануванню дітьми старшого дошкільного віку навчального матеріалу на будь-якій відстані без значних освітніх втрат. Послідовність і тривалість виконання таких завдань дошкільники обирають самостійно, що сприяє створенню свідомому вибору індивідуальної траєкторії навчання, де старші дошкільники трансформують,

адаптують процес навчання під свій рівень зацікавленості матеріалом, за межами закладу дошкільної освіти. Застосування дистанційних технологій у навчанні змінює роль педагога в освітньому процесі: що вимагає від нього безперервного, постійного, стрімкого динамічного професійного зростання і розвитку, щоденного освоєння інноваційних технологій, методів та прийомів е-навчання. Дистанційні технології навчання – це не просто застосування технічних засобів навчання, тобто непримусове додавання сучасних інтерактивних технологій до традиційних, а – якісно-новий підхід, що видозмінює зміст й структуру навчання, замінюючи традиційні ролі педагога, вихованців в освітньому середовищі. На основі узагальнення і систематизації наукових праць закордонних дослідників нами визначені концепти засад технологій дистанційного навчання: 1) реалізація в межах БКДО; 2) контроль педагога в умовах, коли освітня взаємодія відбувається в опосередкованому віртуальному середовищі; 3) формування у старших дошкільників індивідуального пізнавального досвіду, що характеризуються інваріативними, інтегрованими, гнучкими й адаптивними моделями фізичної і віртуальної інтеракції.

ВИСНОВКИ

Отже, складний і багатогранний процес глобалізації, що поширюється на всі сфери суспільного життя, зумовив перегляд змісту навчання в системі освіти. Взаємозближення культур різних народів, обумовлене розвитком науки і техніки, призвело до того, що діти з раннього віку все частіше опиняються включеними у багатовимірний інформаційний простір, успішне орієнтування в якому забезпечує комунікативна компетентність.

Іноземна мова дедалі наполегливіше входить у наше життя, інтегруючи українське суспільство зі світовим культурним простором. А відтак знання іноземних мов стає потребою часу, необхідним компонентом освіченості сучасної людини. Хоча навчання дошкільнят іноземній мові віднесено до варіативного компонента Державного стандарту дошкільньої освіти, однак набуває все більшого поширення. Реформування сучасного дошкілля сприяє визначенню і утвердженню за пріоритетні особистісно орієнтований і компетентнісний підходи до реалізації змісту освіти дітей. Зміни в соціально-політичному житті країни в руслі чинного законодавства – Конституція України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про дошкільню освіту» та інші увиразнюють низку концептуальних положень її обов'язкового структурного компонента – мовної освіти. Впродовж останнього часу навчання іноземної мови у період дошкільного дитинства стало вельми популярним і здійснюється за розрізненими авторськими програмами та методиками (які мають право на існування в освітньому просторі дошкілля). Відповідно до визначеної мети основними завданнями навчання іноземної мови дітей дошкільного віку є: виховання інтересу, поваги, толерантності і ціннісного ставлення до культури, традицій та звичаїв народів, які розмовляють іншою мовою; ознайомлення з елементами соціокультури іншомовних країн; прищеплення елементарних навичок усного мовлення (аудіювання, говоріння); створення умов для оволодіння елементарним умінням спілкуватись іноземною мовою у межах комунікативного мінімуму, пов'язаного зі світом дитинства;

сприяння набуттю початкових лінгвістичних знань; розвиток мовленнєвих здібностей; залучення дитячого досвіду спілкування рідною мовою для навчання спілкуватись іноземною; виховання культури та відкритості спілкування.

Новим викликом для освітян всіх ланок стала дистанційна освіта. Аналіз психолого-педагогічних та інформаційних джерел із проблеми дослідження підтверджує необхідність дотримання партнерських взаємин під час нових соціальних та освітніх викликів – дистанційної освіти дошкільників під час воєнного стану в Україні. На нашу думку, побудова ефективної взаємодії у партнерському трикутнику «педагог-дитина-батьки» дозволить налагодити дистанційне навчання, продовжити педагогізацію батьків, а головне – освіту дошкільників.

Навчання англійської мови в дистанційному форматі можливе і може відбуватися ефективно за умов правильної організації процесу навчання. Особливість дистанційного навчання полягає в умінні користуватися навчальними інтернет-платформами, програмними забезпеченнями та додатками. Педагоги ЗДО повинні бути забезпечені спеціалізованим програмним оснащенням та засобами інформаційно-комунікаційного зв'язку, у тому числі мережею Інтернет. У свою чергу діти також за допомогою батьків, асистентів, сімейних педагогів (гувернерів), доглядальників повинні мати доступ до відповідних пристроїв та інтернет-ресурсів. Можливості для безпосередньої педагогічної імпровізації в дистанційному форматі обмежені, тому алгоритм надання матеріалу повинен бути підготовлений заздалегідь. Варто зауважити, що вивчення іноземної мови істотно відрізняється від вивчення будь-якої іншої дисципліни. Процес навчання іноземної мови – це складне поєднання всіх видів діяльності: пізнавальної, комунікативної, трудової, ігрової. Протягом навчання в учнів формуються складні мовленнєві навички усного спілкування, реалізуючи які вони здійснюють розширену пізнавальну діяльність, спрямовану на збагачення соціального досвіду і розвиток творчих здібностей.

Використання новітніх Інтернет-ресурсів та засобів ІКТ створює сприятливі умови для вивчення іноземної мови в дистанційному форматі, підвищує пізнавальний інтерес дітей, які можуть застосовувати з користю сучасні гаджети у процесі навчання, удосконалюючи свої уміння та навички, тоді як педагог підвищуватиме свою педагогічну майстерність.

Зважаючи на викладене вище, можна стверджувати, що сучасне технічне оснащення, наявність інформаційно-комунікаційних ресурсів здійснює сприятливий вплив на процес навчання загалом і вивчення іноземної мови зокрема. Гармонічне поєднання ІКТ та глобальної мережі Інтернет відкриває широкі можливості для творчої реалізації педагога, надає можливості здійснювати освітній процес незалежно від умов навчання для кожного з його учасників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ, 2004. 344 с.
2. БКДО URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 11.11.2023)
3. Бойко О. В. Особливості формування мовленнєвої активності у дітей на заняттях з іноземної (англійської) мови. *Наукові записки Ніжин. держ. ун-ту імені М. Гоголя* : наук. журн. Ніжин, 2006. С. 45-48.
4. Борак Н.А., Маркова О.С. Підвищення якості освітньо-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі засобами ІКТ. Навчально-методичний посібник. Вінниця, 2015. 114 с.
5. Будак С. В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками : монографія зі спецпрактикумом у двох книгах. Київ, 2008. 288 с.
6. Дистанційна освіта. Вища освіта: сайт. URL: <http://vnz.org.ua/dystantsijna-osvita/pro> (дата звернення: 11.11.2023)
7. Дистанційна освіта. Міністерство освіти і науки України : сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/distancijna-osvita> (дата звернення: 11.11.2023)
8. Дитячий садок онлайн НУМО. Вип. 35. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NDxNVdPayGk> (дата звернення: 11.11.2023)
9. Закон України «Про дошкільну освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2628-14> (дата звернення: 11.11.2023)
10. Закон України «Про освіту» URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення: 11.11.2023)
11. Закон України «Про освіту» URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення: 11.11.2023)

12. Зімакова Лілія Дистанційне навчання дітей дошкільного віку на засадах партнерської педагогіки під час воєнного стану

URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/10837/1/264557-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-610564-1-10-20220919.pdf> (дата звернення: 11.11.2023)

13. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : Навчальний посібник Вінниця, 2011. 220 с.

14. Калугін О. І. Школа розвитку: особистість - над усе *Рідн. шк.* 1994. № 6. С.2-8

15. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку URL: http://tvogovt.zp.ua/sites/default/files/koncepciya_osvity_ditey_rannogo_ta_doshkilnogo_viku_vid_09_07_2020.pdf (дата звернення: 11.11.2023)

16. Концепція розвитку дошкільної освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2020/06/03/ostatochne.docx> (дата звернення: 11.11.2023)

17. Корсунська Н. О. До розуміння поняття «дистанційна освіта» URL: <http://surl.li/aiudd> (дата звернення: 11.11.2023)

18. Корсунська Н. О. Дистанційне навчання: підходи до реалізації *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. праць. Вінниця, 2000. С. 29–32

19. Косенчук О., Новик І. Організація діяльності закладів дошкільної освіти в період пандемії. Дошкільне виховання. 2020. № 9. С. 17–21. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/dv_2020-09_kosenchuk_olga_novyk_iryana.pdf (дата звернення: 11.11.2023)

20. Леус І. Створення мультимедійної презентації. *Вихователь – методист дошкільного закладу.* 2012. №8. с. 50 – 55.

21. Леус І., Балаюш О. Технологія створення інтерактивних дидактичних ігор у прогамі Power Point засобами перемикачів. *Вихователь – методист*

дошкільного закладу. 2013. №1. с.33 – 38

22. Микитенко Н. О. Теоретичні основи формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей : монографія. Тернопіль, 2011. 383 с.

23. Наказ МОЗ України від 24.03.2016 №234 «Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів» URL: <http://58.sadok.zt.ua/nakaz-moz-ukrayiny-vid-24-03-2016-%E2%84%96234-pro-zatverdzhennya-sanitarnogo-reglamentu-dlya-doshkilnyh-navchalnyh-zakladiv> (дата звернення: 11.11.2023)

24. Підтримай дитину. Telegram. URL: <https://t.me/pidtrumaidutuny> (дата звернення: 11.11.2023)

25. Положення про дистанційне навчання : наказ МОН № 466 від 25.04.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 11.11.2023)

26. Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій : лист МОН № 1/3371-22 від 06.03.22 р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86062/ (дата звернення: 11.11.2023)

27. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні : лист МОН №1/3845-22 від 02.02.2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladivdoshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voyennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення: 11.11.2023)

28. Проблеми підготовки дітей дошкільного віку до вивчення англійської мови: аспект мовленнєвої діяльності <http://surl.li/keiuf> (дата звернення: 11.11.2023)

29. Проскура О.В., Кочина Л.П., Кузьменко В.У., Кудикіна Н.В. Програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина». 2013.

30. Свириденко О. Навчання XXI століття: ІКТ – компетентність педагогів. *Вихователь – методист дошкільного закладу*. 2012. №1. с. 7 – 10.

31. Сергієнко Н. Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя / Н. Ф. Сергієнко. URL : <http://tme.umo.edu.ua> (дата звернення: 11.11.2023)
32. Стойко О., Ліпанова Є. Інформаційно – комунікаційні технології в роботі дитсадка. *Палітра Педагога*. 2012. №6.с.6 – 9.
33. Сутність, структура та зміст іншомовної комунікативної компетенції URL: <http://pednauki.pnpu.edu.ua/article/view/239277/237721>(дата звернення: 11.11.2023)
34. Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності дітей дошкільного віку URL: <http://surl.li/keepu> (дата звернення: 11.11.2023)
35. Тофан Р. Формування мовленнєвої діяльності учнів на уроках української мови. *Початкова освіта*. 2012. № 7 (631). С. 3 – 7. 3
36. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. Київ, 2011. 238 с.
37. Шкваріна Т. Англійська мова для дітей дошкільного віку. Програма, методичні рекомендації. Київ, 2008. 111с.
38. Padlet URL: <https://uk.padlet.com/auth/signup?referrer=https%3A%2F%2Fuk.padlet.com%2Fdashboard> (дата звернення: 11.11.2023)
39. Shale D. Toward a reconceptualization of distance education. *The American Journal of Distance Education*. 1988. Vol. 2(3). P. 25–35.
40. Twiddla URL: <http://www.scribblar.com/> (дата звернення: 11.11.2023)

ДОДАТКИ

Додаток А

Рекомендації батькам під час дистанційного навчання дітей дошкільного віку

1. Разом із дитиною створіть власний розклад (режим дня). Це допоможе дитині зорганізуватися, а ще розвивати навички тайм-менеджменту.
2. Під час складання розкладу (режиму дня) слід урахувувати розклад телевізійних уроків, занять, запропонованих ЗДО, та можливості відпочинку між заняттями.
3. Ознайомтесь із графіком освітнього процесу та електронним ресурсом, де розміщено навчальний матеріал.
4. Налаштуйте комунікації з педагогом (телефон, e-mail, соціальні чати, інші засоби спілкування).
5. Намагайтесь, щоб дитина працювала відповідно до розкладу занять, виконувала всі завдання вчасно, не допускайте відставання.
6. Допоможіть виконати дитині завдання, а не лише контролюйте дитину.
7. Слідкуйте за навантаженням дистанційного навчання, враховуючи вікові особливості дитини.
8. Обов'язково виконуйте разом з дитиною вправи для очей.
9. Якщо діти залишаються вдома самі, то обов'язково нагадайте правила безпечної поведінки (поради при виникненні надзвичайної або аварійної ситуації, правила щодо безпечної роботи в мережі Інтернет, пожежної безпеки, попередження нещасних випадків, травмування).
10. Власним прикладом мотивуйте дитину до самодисципліни.

Анкета виявлення мотивації дітей до вивчення англійської мови з використанням комп'ютера/планшета

Інструкція: кожна позитивна відповідь оцінюється в 1 бал; достатній рівень – 8-10 балів, середній – 5-7 балів та низький – від одного до 5 балів.

1. Тобі подобається англійська мова?
2. Ти любиш заняття з англійської мови (вивчати віршики, вчити нові слова)?
3. Ти відвідуєш заняття з англійської мови за власним бажанням? (бо заняття відвідує твій товариш, так хоче мама і.т.д.)
6. Які заняття з англійської подобаються більше: дистанційні, з використання комп'ютера, чи в групі?
7. Які завдання тобі більше подобається виконувати на заняттях з англійської мови: на комп'ютері чи без?
8. Тобі подобається спілкуватися іноземною мовою?
9. Ти розповідаєш батькам про що саме ти дізнався на занятті з англійської мови?
10. Тобі подобається грати в комп'ютерні ігри на заняттях з англійської мови, виконувати завдання?
10. Якби не було занять з англійської мови ти б засмутився (лася)?

**Критерії та показники виявлення рівнів знань з англійської мови в
старших дошкільників**

Критерій	Показники
Мовний	- кількість правильно перекладених лексичних одиниць, словосполучень і граматичних структур з англійської мови рідною і навпаки; вжитих і вимовлених відповідно до норм англійської мови
Аудитивний	- кількість розуміння сприйнятих на слух лексичних одиниць, граматичних структур англійської мови висловлювання.
Діалогічний	- кількість продюкованих реплік різних функціональних типів, звернених і правильно оформлених у мовному відношенні.

**Діагностувальні матеріали для констатувального етапу
експериментального дослідження**

МОВНИЙ КРИТЕРІЙ

ІГРОВІ СИТУАЦІЇ

1. Гра «Translator»

До дітей в гості завітав ведмедик. Ведмедик розмовляє лише англійською мовою. Дітям дається завдання перекласти слова, які називає ведмедик на українську мову. За правильно перекладене слово дитина отримує приз.

10 слів – 10 балів (1 слово – 1 бал)

2. «Travelling to England»

Діти вирушають в уявну подорож до Англії. У магазині вони мають «купити» подарунки. Купуючи, назви іграшок діти називають англійською мовою.

5 балів – максимально правильно вжиті граматичні структури та лексичні одиниці англійською мовою (5 лексичних одиниць; 1 слово – 1 бал).

АУДИТИВНИЙ КРИТЕРІЙ

ІГРОВІ СИТУАЦІЇ

1. Гра «Edible-Inedible». Хід гри: педагог називає продукти і предмети англійськими словами, а діти повинні плескати в долоні тоді, коли почути назву чогось їстівного.

10 слів – 10 балів (1 слово – 1 бал)

2. Гра «My Flat». Казковий герой, який приходить до дітей на заняття, просить допомогти йому умеблювати кімнату. Дітям роздаються намальовані ескізи кімнати та малюнки-картки з меблями. Казковий герой дає дітям вказівки «Put the chair in my room», «Put the table in my room» etc.

10 слів – 10 балів (1 слово – 1 бал)

ДІАЛОГІЧНИЙ КРИТЕРІЙ

ІГРОВІ СИТУАЦІЇ

1. Ігрова ситуація «Meet the Doll». Діти завітали в гості до ляльки і знайомилися з нею.

Hello!

What's your name?

I'm...

Nice to meet you.

Good-bye!

5 балів, за кожну репліку по 1 балу.

2. Ігрова ситуація «How are you?». Створювалася уявна ситуація. Діти одягали різні костюми і, ніби зустрівшись, мали привітатися та запитати як справи.

Hello!/Good Morning!/ Good Day!

How are you?

I'm OK/bad/good/fine/so-so

3 бали, за кожну репліку по 1 балу.

3. Ігрова ситуація «What can you do». Діти грають ролі різних тваринок. Вітаються і запитують «What can you do?» «Що ти можеш робити?». Відповідь: «I can jump/swim/run/fly»

За кожну репліку по 2 бали. Максимальна кількість балів – 12 балів.

Анкетування для батьків перед початком дистанційного навчання

1. Скільки Вашій дитині років
2. Ваша дитина вчила англійську раніше?
3. Які бачите цілі для вашої дитини?
4. Як швидко ви хочете прогресувати?

Одні батьки на нашому сайті надають перевагу високому темпу навчання, інші – плавному вивченню англійської

5. Хочете відслідковувати прогрес дитини?

6. Як часто ви хотіли б займатися?

- 2 рази в тиждень

- 3 рази в тиждень

- 4 рази в тиждень

7. Вам важлива гнучкість графіка?

8. У вашої дитини є планшет / комп'ютер для навчання?

9. Який темперамент у вашої дитини?

Спокійний

Непосидючий

10. Як звать Вашу дитину?

11. Чим захоплюється Ваша дитина ? (принцеси Disney, малювання, Minecraft, Lego, тварини, іграшки)

Вимоги до організації занять дітей з комп'ютером в ЗДО

Для підтримки стійкого рівня працездатності і збереження здоров'я дітей велике значення мають умови, у яких проходять заняття за комп'ютером. Вони можуть проводитися лише в присутності вихователя або батьків.

Робоче місце – це зручний стіл, стілець, комп'ютер. Стіл повинен складатися з двох частин та бути одномісним. На одній частині столу розміщується монітор, на іншій – клавіатура. Також, комп'ютери дітей бажано обладнати навушниками та мікрофонами.

Слід зазначити, що купуючи комп'ютерну техніку, слід звернути увагу на наявність дозволу («Гігієнічного висновку») МОЗ України на використання таких засобів інформатизації для навчання дітей.

Так, згідно санітарно-гігієнічних норм, дитячі комп'ютерні столи, розміщуються на відстані 120 см один від одного та за 80 см – від опалювальної системи. Дитячі меблі підбираються з урахуванням росту дітей. Для дітей першої ростової групи (ріст: 100-115 см) висота стола (розрахованого на одну дитину) має дорівнювати 46 см, ширина повинна становити не менше 70 см, глибина – 60-80 см. Під столом повинно вистачити місця для вільного розташування ніг. Ноги не повинні згинатися понад 90 градусів. Стілець обов'язково повинен мати спинку. Поверхня стільця має легко піддаватися дезінфекції. Дитині має бути зручно за робочим столом. Руки, при роботі, повинні опиратися на стіл або на підлокітники крісла. Спину потрібно тримати прямою. Адже, організм дитини дошкільного віку ще несформований: хребет, а також хрящі, що сполучають хребці, еластичні, зв'язки і м'язи недостатньо міцні і при неправильному сидінні під час занять приймають нефізіологічні вигини, в результаті чого формується неправильна постава і викривлення хребта. Постійний нахил голови вперед, зведення плечей вперед спричиняє сутулість, округлення спини. Стійка сутулість, у свою чергу, викликає інші негативні зміни в організмі: грудна клітка стає пласкою, зменшується її об'єм,

порушується нормальний розвиток органів грудної порожнини, з'являється недостатня амплітуда дихальних рухів, порушується легеневе дихання і кровообіг черевної порожнини. Дитина, вдихаючи менше свіжого повітря, одержує недостатню кількість кисню, що призводить до порушення обміну речовин, а це відбивається на правильному функціонуванні всіх органів і тканин. У дитини розвивається недокрів'я, знижується апетит, вона стає млявою, швидше втомлюється. Відстань від очей дитини до екрана має бути від 50 до 80 см. Дитина повинна сидіти за комп'ютером так, щоб лінія погляду (від ока до екрана) була перпендикулярна екрану і спрямована на його центральну частину. За одним комп'ютером неприпустимо одночасно займатися двом і більше дітям. Для зменшення зорової напруги важливо, щоб природне світло падало з боку, а загальне – зверху. Штучне освітлення комп'ютерної зали має забезпечуватись системою загального освітлення люмінесцентними світильниками білого (ЛВ) чи теплого білого світла (ЛТБ), обрамлених спеціальною розсіюючою арматурою.

Під час роботи дитини на комп'ютері загальне освітлення приміщення має наближуватися до рівня освітленості монітору. Освітленість поверхні стола і клавіатури може становити не менш 300 лк, а монітору - не більше 200 лк.

Важливо щоб зображення на моніторі було чітким і контрастним, не мало відблисків стороннього світла (лампочки, сонця) і відображення поруч розташованих предметів, тому що це провокує постійні рухи дитини головою з метою роздивитися зображення на різних ділянках монітору. Для захисту від світла використовуються легкі штори або жалюзі.

При роботі комп'ютерів у приміщенні виникають специфічні умови: зменшується вологість, підвищується температура повітря, збільшується кількість важких іонів, зростає електростатична напруга в зоні рук дітей. Для підтримки оптимального мікроклімату, попередження нагромадження статичної електрики й погіршення хімічного й іонного складу повітря необхідно:

- провітрювання комп'ютерної зали до та після занять;

- вологе прибирання – протирання столів та моніторів до та після занять, протирання підлоги після занять.

Не можна загроможувати приміщення зайвими меблями та інвентарем, проте не зайвими будуть вентилятор, акваріуми з водою для підтримки повітряного режиму. Враховуючи те, що комп'ютер є досить потужним засобом в організації розвитку дітей, необхідно пам'ятати, що його використання в навчально-виховних цілях вимагає дотримання вимог щодо організації як самих занять, так і всього режиму в цілому

Основні вимоги до організації занять з комп'ютером в ЗДО:

- заняття за комп'ютером проводяться з дітьми старше 5р.;
- максимальна одноразова тривалість роботи на комп'ютері складає: для дітей 6 років I-II групи здоров'я 15 хвилин на день; для дітей III групи здоров'я – 10 хвилин на день; для дітей 5 років I-II групи здоров'я – 10 хвилин на день; для дітей 5 років III групи здоров'я – 7 хвилин на день; для дітей 5 – 6 років, що відносяться до групи ризику по зору – відповідно 10 і 7 хвилин на день.

Максимальна кратність роботи впродовж тижня для дітей 5 і 6 років – 3 рази.

Під час роботи дітей дошкільного віку обов'язковою є профілактика загальної втоми і зорового втомлення. Гімнастику для очей, тривалістю 1,5 – 2 хв. потрібно проводити зразу ж після роботи на комп'ютері; після кожного заняття приміщення провітрюється.

Заняття з дітьми будуються на ігрових методах і прийомах. Це дозволяє дітям у цікавій, доступній формі отримати знання, вирішити поставлені педагогами завдання.

Етапи роботи із комп'ютером:

1. Дітям дається загальне поняття про комп'ютер та його значення в житті сучасної людини. В ході розмови педагог формує у дітей зацікавленість до технічного засобу, пояснює необхідність використання комп'ютера сучасною людиною, а в ході практичної частини навчає дитину використовувати ПК в своїй діяльності.

2. Дошкільникам даються елементарні знання про найголовніші правила безпеки під час роботи на комп'ютері, призначення та функції основних складових комп'ютера (миші, клавіатури, системного блоку, монітору, принтера та сканера). У дітей формуються уявлення про основні елементи робочого столу, про роботу операційної системи Windows і про використання вікна папки, уміння виконувати запропоновану послідовність дій з використанням клавіатури та миші.

3. Дітям розповідають про особливості, можливості, переваги та недоліки комп'ютерної техніки, елементарні уявлення щодо використання ПК в науці, техніці, охороні здоров'я, побуті, в повсякденному житті, формуються вміння користуватися клавіатурою, окремими клавішами і «мишою».

4. З допомогою комп'ютера, використовуючи навчальні програми (зміст яких відповідає віковим психологічним можливостям і водночас забезпечує подальший розвиток дитини) формуються елементарні уявлення про основні способи спілкування, про простір і час, про Землю, зірки і Сонячну систему, Україну, розмаїття рослинного і тваринного світу, пори року, про оточуючий світ і власне «Я», умовні позначення і таке інше.

Формування у дітей навичок роботи з комп'ютером – процес складний та тривалий, адже можуть виникати проблеми, пов'язані із засвоєнням неправильних дій, із недоліками у роботі з клавіатурою, мишею, програмами тощо, які потім буде важко скорегувати. З цією метою доцільно привертати увагу до правильно виконаних дій, заохочувати бажання повторити їх, радіти успіхам. Доцільно надавати дітям право на вибір, самостійну поведінку та творчу ініціативу, підтримувати їхнє прагнення експериментувати. Важливо, щоб педагог, який організовує роботу дошкільнят на комп'ютері, ставився до нього як до пізнавального, навчального інструмента, а не іграшки. При цьому варто зазначити, що комп'ютерні ігри повинні доповнювати звичні ігри, збагачувати педагогічний процес новими методиками, спонукати дошкільнят до творчості.

У ході роботи з комп'ютером потрібно виховувати інтелектуальні, волюві та емоційні якості особистості дитини, культивувати звичку до свідомої та сумлінної праці, вміння долати труднощі, переживати радість пізнання та досягнення успіху.

ДОДАТОК К

**Авторська програма для дітей дошкільного віку
(3,8-4 роки — перший рік вивчення англійської мови)**

1 етап «Базовий»**I. Greeting** - Привітання: 8 фраз.**II. Colours** - Кольори: 12 слів.**III. My Birthday** – Мій День народження. **Presents** – Подарунки: 6 слів.**IV. Maths. Numbers** – Цифри: 12 слів. **Figures** – Фігури: 4 слова.**V. My Body** – Моє тіло: 13 слів.**VI. Movements** – Рухи: 4 вирази.**VII. Free time** – Вільний час: 5 слів.**VIII. Music** – Музика: 4 слова.**IX. Animals** – Тварини: 25 слів.**X. Actions** – Дії: 5 слів.**XI. Sweets** – Солодощі: 6 слів.**XII. Vegetables** – Овочі: 6 слів.**XIII. Fruit** – Фрукти: 6 слів.**XIV. Weather** – Погода: 6 словосполучень.**XV. Seasons** – Сезони: 4 слова.**XVI. Clothes** – Одяг: 13 слів.

* Кількість слів може збільшуватися в залежності від успішності групи дітей.

**Авторська програма для дітей дошкільного віку
(4,5-5 років – перший рік вивчення англійської мови)**

2 етап «Основний 1»:

На даному етапі діти вивчають 1-шу частину алфавіту: A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L.

Ціль: запам'ятати зображення літери, її звук + мінімум 3 слова, що розпочинаються на кожен з літер. Курс супроводжується піснями, іграми, діалогами, віршами. Вводяться нові розмовні конструкції.

* Тривалість першої частини курсу – 25 занять.

3 етап «Основний 2»:

На даному етапі діти вивчають 2-гу частину алфавіту: M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z.

Ціль: запам'ятати зображення літери, її звук + мінімум 3 слова, що розпочинаються на кожну з літер. Курс супроводжується піснями, іграми, діалогами, віршами. Вводяться нові розмовні конструкції.

* Тривалість першої частини курсу – 25 занять.

Авторська програма для дітей дошкільного віку (5,5-6 років – другий рік вивчення англійської мови)

4 етап «Завершальний 1»:

На цьому етапі діти вивчають звуки: a, e i, o, u, bl, cl, pl, fl, th, wh, ch, sh. Закріплюються вивчені+вводяться нові розмовні конструкції:

1. What's your name? - My name is ...
How are you? - I'm .../I'm fine
2. What's this? - This is .../This is a cat. It's .../It's a cat.
What's that? - That's ... / That's a frog.
What are these? - These are .../These are socks.
What are they? - They are .../They are pens.
3. How old are you? - I'm .../I'm five.
How many...? - How many dogs? / Eight dogs.
4. Do you have ...? - Do you have a toy? - Yes, I do./ No, I don't.
5. Is it ...? - Is it a clock? Is that...? / Is that a monkey? - Yes, it is./ No, it isn't.
6. Where's ...? - Where's the balloon? - It's ... It's in the sky.
7. There is .../ There is a ship. - There are .../ There are two ships.
8. I like ...I like pizza./I don't like .../I don't like pizza.
9. I'm + прикметник. - I'm big.

Грамматика:

1. Однина, множина.
2. Дієслово «can/can't».
3. Дієслово «be»: Present Simple, Present Continuous.

Разігруються діалоги. Діти навчаються поєднувати звуки по 2-3 та потроху читати й одночасно вперше роблять прописи.

* Тривалість курсу – 25 занять.

**Авторська програма для дітей дошкільного віку
(5,5-6 років – другий рік вивчення англійської мови)**

5 етап «Завершальний 2»:

На цьому етапі діти вивчають звуки: a, i, o, u, sl, st, tr, sn, ee, ea, br, cr, gr, pr, dr, fr, oo.

Закріплюються вивчені+вводяться нові вирази, граматика (додаються нові конструкції та часи+повторення раніше пройденого матеріалу). Розігруються діалоги. Діти потроху читають і пишуть.

* Тривалість курсу – 25 занять.